

ISSN 2584-4148

@rhivi

Zagreb | Cijena 20,00 kn | 7/2020

31.02
REKOP

Riječ uredništva

Inicijalni sastanak CREARCH projekta, 15. – 16. listopada 2018., ilCartastorie - Museo dell'Archivio Storico Banco di Napoli © Eleni Papalexi

Impresum

Nakladnik: ICARUS HRVATSKA

Uredništvo: Siniša Bjedov, Živana Hedbeli, Mirna Willer, Elvis Orbanić, Bruna Horović Vuković

Glavna urednica: Vlatka Lemić

Lektura: Siniša Bjedov

Prijevod s engleskog: Željko Holjevac (str. 6-9), Ivana Prgin (str. 4-5, 17-18, 32), Tamara Štefanac (str. 10-11), Vlatka Lemić (str. 19-20, 24-25)

Grafičko oblikovanje: Mirna Radić

Tisak: Tiskara Zelina d.d.

Časopis izlazi dva puta godišnje.

Naklada: 300 primjeraka

Objavljeno uz financijsku potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske.

ISSN:2584-4148

Ključni naslov: @rhivi (Zagreb)

Dragi čitatelji,

novi broj @rhiva izlazi u razdoblju kada je većina poslovnih i društvenih aktivnosti „na čekanju“ ili se odvija u virtualnom okruženju. Lokalno i globalno rade se pregledi dostupnih online aktivnosti, registri digitalnih zbirki i usluga te potiču inicijative kojima različite djelatnosti i struke pokazuju svoju važnost u novim okolnostima, ali i usklađenost sa suvremenim tehnologijama i zahtjevima informacijskog društva, što je područje interesa našeg časopisa i rada ICARUS zajednice od svojih početaka. Umrežavanje s lokalnim i globalnim suradničkim mrežama, praćenje tekućih projekata, razmjena znanja i dobrih praksi te suradnja s kulturnim, baštinskim, obrazovnim, akademskim, IT i drugim sektorima i različitim korisničkim skupinama – koji se uobičajeno ističu kao temeljne postavke arhivske djelatnosti u digitalnom okruženju – teme su svakog broja @rhiva.

Na idućim su stranicama one predstavljene kroz Time Machine, READ i IIEF aktivnosti, različite interdisciplinarnе projekte (Moderner Zugang zu historischen Quellen, Kultura sećanja Novog Sada, Archiv der Gegenwart) i suradničke platforme (Topoteka, Zaspal Pave, Porta fontium), baštinske inicijative (Vrgorac nekad, Audio i foto arhiv Simić) te digitalizacijsku djelatnost (virtualne izložbe, digitalizacija gradiva, online usluge, digitalni laboratorij, edukacijski programi) različitih baštinskih institucija. Svi ovi, kao i ostali ovdje predstavljeni primjeri novih korisničkih praksi u umjetničkim, znanstvenim, povijesnim i specijaliziranim arhivima i arhivskim zbirkama naglašavaju važnost povezivanja s korisnicima i širom zajednicom. Aktualni projekt EU programa Kreativna Europa CREARCH - CReative European ARCHives as innovative cultural hubs, u kojem partnerski sudjeluje i ICARUS Hrvatska, bavi se upravo promocijom i kreativnim predstavljanjem arhiva i arhivskih izvora u javnosti i razvojem nove publike, što su posebno aktualne teme u trenutačnim okolnostima. Edukativni programi, novi komunikacijski modeli, kreativno pripovijedanje u digitalnim i multimedijjskih formatima i druge aktivnosti na kojima se radi u okviru ovog projekta pomoći će razvoju kompetencija i inovativnih praksi u arhivima i drugim baštinskim organizacijama te se komplementarno povezati sa srodnim aktivnostima u međunarodnoj stručnoj zajednici.

Jedna od najvećih globalnih inicijativa za uključivanje korisnika u rad arhiva i u uvjetima fizički zatvorenih zgrada je akcija Međunarodnog arhivskog vijeća (ICA) *Archives are Accessible*, koja na interaktivnoj digitalnoj mapi okuplja informacije o dostupnim online izložbama, digitalnim katalozima i zbirkama te crowd-sourcing projektima u kojima se može sudjelovati i tijekom boravka doma. Također, u povodu obilježavanja Međunarodnog tjedna arhiva (8. – 14. lipnja) i Međunarodnog dana arhiva (9. lipnja) ICA je pokrenula #AnArchives kampanju na društvenim mrežama s ciljem promišljanja novih i inovativnih načina na koji se arhivi mogu približiti ljudima i pokazati im svoju važnost, ali i kako bi se razmotrile definicije i doživljaji arhiva.

Mi vjerujemo u važnost arhiva, u važnost upoznavanja javnosti s njihovim radom i u važnost rada na otvorenom pristupu arhivskom gradivu i uslugama. Zato vas pozivamo da prepoznate arhive oko vas, uključite se aktualne kampanje, inicijative i programe i ispričate svoje priče o arhivima.

Doc. dr. sc. Vlatka Lemić
Glavna urednica

ICARUS HRVATSKA – Međunarodni centar za arhivska istraživanja

Sv. Roka 14, 10 000 Zagreb

tel: 099-4280-776

mail: info.icarushr@gmail.com

web: <https://www.icarushrvatska.hr/>

1 SADRŽAJ:

2 Međunarodna arhivska zajednica

Kerstin Muff: Projekt Time Machine: oživljavanje europske povijesti s velikim podacima iz prošlosti

Win van Dongen: International Image Interoperability Framework (IIIF): nove mogućnosti za arhive

Kaisa Luhta: Prepoznavanje rukopisnog teksta (HTR) kao revolucija arhivskog svijeta

Markus Stich: Suvremeni pristup povijesnim izvorima – češko-bavarski suradnički projekt u radu s povijesnim kartama i planovima

12 Baštinske inicijative i projekti

Benedikt Perak: Zbirka i multimedijaska platforma Zaspal Pave

Marino Badurina: Audio i foto arhiv Simić: arhivsko blago u rukama pojedinca

Milena Popović Subić: Mapiranje mjesta sjećanja i kultura sjećanja Novog Sada

17 Kreativni arhivi

Eleni Papalexiou, Avra Xepapadaku: Stvaranje arhiva suvremenih izvedbenih umjetnosti - Arhiv Romea Castelluccija i kazališne skupine Societas Raffaello Sanzio

Jelena Čupić, Susanne Göttlich: „Arhiv sadašnjosti” – multimedijaska zbirka Sveučilišta za glazbene i izvedbene umjetnosti u Grazu

Ariana Novina: Arhiv Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu

24 Arhivi i zajednica

Alexander Schatek: Topoteka – dostupna svima

Vedrana Lugić, Tihomir Marojević: Topoteka Vinkovačke jeseni u virtualnom arhivu

Branko Radonić: „Vrgorac nekad“: virtualni čuvar povijesti starog Vrgorca, njegovih priča, ljudi i lokalnog identiteta

29 Digitalizacija u arhivima

Senad Ađulović: Digitalizacija osobnih fondova u Državnom arhivu u Bjelovaru

Nikica Tasevska: Digitalizacija fonda Pravoslavna parohija Carev Dvor - Prespa

33 Digitalizirana baština

Borivoj Čalić, Eleonora Đekić i Jelena Miškić: Virtualna izložba „Parižanin s Vuke“ Gradske knjižnice Vukovar

Ivana Čadovska, Dragana Koljenik, Ivona Milovanović: Digitalni laboratorij NSK – *makerspace* kultura u knjižnicama

37 Događanja

Ivan Huljev: Digitalizacija fotografija – što, kako i zašto?

Jasmin Jajčević: Arhivski dan Tuzla 2019

Sunčana Franić : Edukacijska radionica „Building Digital Skills and Literacies for Museums and Digital Archives“

43 Novosti

Zlatko Draganović: ICARUS aktivnosti 2020.

Kerstin Muff

Voditeljica komunikacija Time Machine Organisation i glavna urednica časopisa *Insights*. Završila je studij kazališta, filma i medija na sveučilištima u Leipzigu i Beču te godinama radi kao voditeljica EU projekata u ICARUS-u.

Wim Van Dongan

Diplomirani povjesničar, trenutačno zaposlen kao voditelj projekata u tvrtci Picturae. Od 2003. do 2018. radio je Nacionalnom arhivu Nizozemske gdje je od 2007. do 2018. bio uključen u Archives Portal Europe (APE) projekt te predstavljao arhivsku zajednicu u Vijeću članova Europeane 2014-2018. Od 2016. je član Technical Subcommittee on Encoded Archival Standards (TS-EAS) Society of American Archivists (SAA), a od 2018. i DCHE Expert Group of the European Commission.

Kaisa Lutha

Znanstvena suradnica u Nacionalnom arhivu Finske na READ - Research Assistant at Recognition and Enrichment of Archival Documents projektu.

Markus Stich

Diplomirao je povijest i filozofiju na sveučilištima Konstanz i Zürich, a trenutačno radi u Glavnom državnom arhivu Bavorske u Munchenu na projektu Modern Access to Historic Sources. Od 2014. do 2019. bio je zaposlen na sveučilištima Konstanz i Frankfurt am Main na istraživanju pomorskih putovanja katoličkih hodočasnika u Jeruzalem u 14. i 15. stoljeću.

dr. sc. Benedikt Perak

Docent na Odsjeku za kulturalne studije Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Osnivač je Cultural Complexity Digital Laba i član Centra za jezična istraživanja. Glavni je istraživač na projektu EmocNET - *Conceptual network of the linguistic expression of emotions and affective states*. Aktivno je uključen u DARIAH-HR aktivnosti i u suradnju s CLARIN Parliamentary Debates Corpus Initiative.

Marino Badurina

Student na doktorskom studiju povijesti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Sudionik je više znanstvenih skupova, konferencija i radionica te autor raznih znanstvenih i stručnih radova. Područja interesa su mu jugoistočnoeuropska politička, društvena i intelektualna povijest 20. stoljeća, povijest nacionalnih ideologija, komunizma, socijalizma i tranzicije.

Milena Popović Subić

Arhivska savjetnica u Arhivu Vojvodine gdje od 2019. radi na mjestu pomoćnika direktora za osnovnu djelatnost. Tijekom desetljeća iskustva u arhivskoj struci na raznim rukovodećim poslovima radila je na razvoju matične službe i standardizaciji rada arhiva u Vojvodini, razvoju informacijskog sustava, marketingu arhiva i brojnim drugim stručnim projektima. Aktivna je bila uključena i u rad Društva arhivskih radnika Vojvodine, dugogodišnja je urednica časopisa *Arhivski anali* i brojnih drugih arhivskih izdanja.

dr. sc. Avra Xepapadakou

Trentačno je zaposlena na Sveučilištu u Nikoziji i gostujući je predavač na više akademskih ustanova. Bavi se istraživanjima u području izvedbenih umjetnosti, autorica je više knjiga i brojnih znanstvenih radova te sudjeluje u različitim međunarodnim istraživačkim projektima. Od 2012. radi na obradi arhiva talijanskog kazališnog redatelja Romea Castelluccija i kazališne skupine Societas Raffaello Sanzio, a od 2016. savjetnica je za dokumentaciju i kustos ovog arhiva.

dr. sc. Eleni Papalexou

Docentica na Odsjeku za teatralogiju Škole za likovne umjetnosti Sveučilišta na Peloponezu. Autorica brojnih knjiga i znanstvenih radova na području dokumentiranja i digitalne vizualizacija izvedbenih umjetnosti i članica uredništva časopisa *European Journal of Theatre and Performance*. Glavna je istraživačica na više EU projekata, od kojih se ARCH: Archival Research and Cultural Heritage-Aristeia II i CREARCH bave arhivom Romea Castelluccija i kazališne skupine Societas Raffaello Sanzio.

mr. sc. Jelena Čupić

Trenutačno radi kao zamjenica voditelja Arhiva Sveučilišta za glazbene i izvedbene umjetnosti u Grazu. Magistra muzikologije, aktivno sudjeluje u više projekata sveučilišnog arhiva od kojih je najznačajniji Archiv der Gegenwart te radi na uređivanju arhivskih publikacija.

Susanne Göttlich

Asistentica na Institutu za muzikologiju Sveučilišta za glazbene i izvedbene umjetnosti u Grazu gdje pohađa i poslijediplomski studij muzikologije. Prethodno je od 2018. do 2020. radila kao asistent u sveučilišnom arhivu.

Ariana Novina

Voditeljica Arhiva Akademije likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu. Kao povjesničarka umjetnosti, aktivno sudjeluje u projektima i aktivnostima vezanima uz kulturu: pripremi izložbi i izdanja te organizaciji različitih skupova. Bavi se temama vezanima uz umjetnost i arhitekturu početka 20. st. i članica je ICARUS Hrvatska.

mr. sc. Alexander Schatek

Diplomirao je na Sveučilištu primjenjivih umjetnosti u Beču i vlasnik je privatne tvrtke koja se bavi industrijskim i grafičkim dizajnom. Pokretač digitalne platforme Topoteka koju je započeo privatnim radom na Topotekci Prater 2010. od kada ju pod vodstvom ICARUS-a razvija i održava u okviru različitih europskih projekata.

Senad Adulović

Viši arhivist u Državnom arhivu u Bjelovaru gdje radi od 1994. Obavlja poslove voditelja Dokumentacijskog informatičkog odjela, radi na sređivanju arhivskih fondova i zbirki te sudjeluje u projektima digitalizacije arhivskog gradiva.

mr. sc. Nikica Tasevska

Diplomirana arhivistica i magistra povijesti. Od 2012. radi u Državnom arhivu Republike Sjeverne Makedonije kao mlađa suradnica u Odjelu za sređivanje i opis arhivskoga gradivo – starije razdoblje.

Vedrana Lugić

Ravnateljica Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci u kojoj je zaposlena od 2007. godine. Od 2013. posjeduje ovlasnicu za rad u programu kooperativne katalogizacije. Sudjelovala je i izlagala na brojnim stručnim skupovima te objavila nekoliko stručnih radova.

Tihomir Marojević

Viši knjižničar u Gradskoj knjižnici i čitaonici Vinkovci gdje radi od 2007. Autor je više desetaka radova objavljenih u domaćim i stranim stručnim publikacijama. Dobitnik je nagrade Eva Verona Hrvatskog knjižničarskog društva za posebno zalaganje u radu, inovacije i promicanje knjižničarske struke za 2014. godinu.

Branko Radonić

Predaje geografiju u osnovnim školama Vrgorac i Gradac i doktorand je povijesti na poslijediplomskom studiju humanističkih znanosti Filozofskog fakulteta u Splitu. Kroničar i istraživač povijesti Vrgorske krajine, pokretač virtualnog albuma povijesnih fotografija „Vrgorac nekad“ te osnivač i predsjednik Društva prijatelja vrgorske starine.

Jelena Miškić

Ravnateljica Gradske knjižnice Vukovar, gdje se zaposlila nakon rada u Knjižnici Medveščak – Knjižnice grada Zagreba od 2002. do 2016. Dobitnica je knjižničarske nagrade Zaklade dr. Ljerk Markić-Čučuković 2016. godine, autorica više članaka s područja knjižničarstva te piše kratke priče i crtice za književni časopis *Kvaka* na temu Vukovara pod zajedničkim naslovom *Pramcem u sumrak*.

Borivoj Čalić

Od 1997. zaposlen je u Gradskoj knjižnici Vukovar na poslovima obrade knjižnične građe. Proučava kulturnu prošlost Vukovara i objavljuje znanstvene članke na tu temu. Autor je knjige *Tragovi u trajanju* objavljene u Vukovaru 2014. godine.

Eleonora Đekić

Od 2017. godine radi Gradskoj knjižnici Vukovar u Uredu za programska događanja. Diplomirala je na studiju informacijskih znanosti na Filozofskom fakultetu u Osijeku.

Ivana Čadovska

Viša knjižničarka u Informacijskom centru NSK u Zagrebu, uključena u nekoliko lokalnih i nacionalnih projekata. Redovito objavljuje znanstvene i stručne radove te izlaže na domaćim i međunarodnim konferencijama. Predsjednica je HKD-ove Komisije za informacijske tehnologije i članica uredništva stručnih časopisa *Novi uvez* i *Strani jezici*.

Dragana Koljenik

Od 2017. radi u Hrvatskom zavodu za knjižničarstvo (HZK) u NSK u Zagrebu. Aktivna je u raznim projektima HZK i Centra za razvoj Hrvatske digitalne knjižnice koji se bave webom te mobilnim i drugim digitalnim tehnologijama. Voditeljica je Digitalnog laboratorija NSK, a vodi i projekte Središnji sustav za narodne knjižnice i Smart Library NSK. Članica je HKD-ove Komisije za informacijske tehnologije i pridruženi član Komisije za upravljanje.

Ivona Milovanović

Diplomirana knjižničarka, od 2011. zaposlena u Odjelu Korisničke službe – Čitaonice i posebne zbirke građe NSK u Zagrebu. Uz rad s korisnicima, odgovorna je za Zbirku disertacija i magistarskih radova te sudjeluje u raznim projektima NSK koji su usmjereni na digitalne repozitorije, e-izvore te primjenu digitalnih tehnologija u knjižnicama. Pridruženi je član HKD-ove Komisije za teoriju i znanstveni rad.

Ivan Huljev

Magistar struke povijesti i arheologije, kolekcionar starih fotografija i razglednica Dalmacije te fotograf. Suosnivač je Udruge za istraživanje, promicanje i zaštitu kulturne baštine Makarskog primorja i Zabiokovlja „Kačić“ u kojoj radi na poslovima fotodokumentacije. Kao dokumentarist i voditelj radio je više arheoloških istraživanja i nadzora te polazio više međunarodnih programa stručnog usavršavanja.

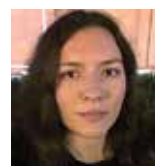
mr. sc. Jasmin Jajčević

Magistar povijesti i doktorand na studiju povijesti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Tuzli. Sudionik je više znanstvenih skupova i autor znanstvenih radova iz područja povijesti i arhivistike. Aktivno je uključen organizaciju znanstvene manifestacije „Historijski pogledi“ i konferencije „Tuzlanski arhivski dani“.

Sunčana Franić

Stručna suradnica na Odjelu za kulturu i komunikacije Instituta za razvoj i međunarodne odnose (IRMO) u Zagrebu. Sudjelovala je u raznim aktivnostima Odjela: 2017. i 2018. bila je suradnica na Jean Monnet projektu CULPOL – EU kompetencije i nacionalne kulturne politike: kritički dijalozi, 2019. na projektu Digitalne kompetencije za baštinski sektor u Hrvatskoj, a od 2020. dio je IRMO tima za rad na Horizon 2020 projektu SoPHIA - Social Platform for Holistic Heritage Impact Assessment.

Zlatko Draganović

Diplomirani pravnik s dugodišnjim radnim iskustvom u različitim tijelima državne i javne uprave. Predavač na edukacijskim programima na temu prevencije korupcije, etike i integriteta u javnoj upravi, suradnik u projektima međunarodne kulturne suradnje te tajnik ICARUS Hrvatska.

Projekt Time Machine: oživljavanje europske povijesti s velikim podacima iz prošlosti

Kerstin Muff

Time Machine mreža obuhvaća više od 14.000 institucija s više od 100.000 profesionalaca u rasponu od stručnjaka za znanost i tehnologiju, akademskih istraživača, povjesničara, znanstvenika s područja kulturnih i društvenih znanosti, humanista, muzealaca, knjižničara, arhivista, genealoga do hobista i zaljubljenika u ovaj projekt. Ova heterogena mreža zajednički nastoji spojiti europsku bogatu prošlost i budućnost digitalnih otkrića, stvarajući živi izvor koji omogućuje putovanje ne samo kroz prostor, već i kroz vrijeme.

Na putu oživljavanja europske povijesti

Projekt Time Machine fokusiran je na kratkoročne, srednjoročne (2-3 godine) kao i dugoročne ciljeve (3+ godine). Kao srednjoročni cilj, Time Machine će razviti tražilicu koja će omogućiti pristup informacijama o ljudima i mjestima iz prošlosti omogućujući funkcionalnosti pretraživanja rukom pisanih povijesnih dokumenata, upite o ikonografskoj građi i jednostavno vremensko pregledavanje povijesnih karata. Prototip ove platforme demonstriran je već tijekom 2018. godine.

Time Machine projektni time trenutno radi na završetku kratkoročnog cilja, platforme RFC - Zahtjev za komentare (*Request for Comments*). RFC će biti slobodno dostupne publikacije, označene jedinstvenim ID-om, koje će predstavljati osnovu za izradu pravila, preporuka i osnovne arhitekture za Time Machine komponente. Kao prvi korak, rezultati pripremljenih RFC-a bit će objavljeni sredinom 2020. u javnoj verziji koja će obavještavati o razvoju RFC-a, skaliranju, održivosti kao i njihovoj infrastrukturi.

Izgradnja i proširenje zajednice

Tijekom protekle godine, velik broj stručnih zajednica bio je uključen u izradu smjernica za ostvarenje vizije i ciljeva projekta Time Machine. Za uspjeh projekta od vitalnog je značaja ne samo održavati aktivnost i angažiranost ove zajednice već i unaprjeđivati suradnju i širiti mrežu kako bi se osnažio glas inicijativa koje se bave kulturnom baštinom. U tu svrhu, Odjel za komunikacije Time Machine organizacije (TMO) – koji djeluje kao institucionalni upravljački okvir Time Machine projekta – razvija i podržava komunikacijske kanale i alate (javni bilten, ažuriranje interne TMO mreže publikacija, komunikacijske usluge i centri, suradnja s medijima itd.). Odjel za infrastrukturu osigurat će uspotavu pouzdane komunikacijske i IT infrastrukture te će lokalnim Time Machine partnerima pružiti potrebnu infrastrukturnu podršku.

Kako dodatna podrška izgradnji i širenju Time Machine zajednice, redovito se održavaju događaji kao što su nacionalni Time Machine dani, mrežni sastanci (lokalni Time Machine projekti, Time Machine ambasadori, radne skupine itd.), a organizirat će se i opća skupština TMO-a te godišnja konferencija.

Time Machine vizual © TMO

Snagom novih tehnologija kroz projekt Time Machine digitalizirat će se kulturna blaga koja se čuvaju u arhivima, muzejima, knjižnicama i drugim baštinskim ustanovama te pretvoriti europsku povijest i kulturnu baštinu u živi izvor. Primijena umjetne inteligencije i rudarenje velikih podataka (*Big Data mining*) na kraju će ponuditi javnosti bogatija tumačenja prošlosti.

Temeljena na masovnoj digitalizaciji koju će omogućiti digitalizacijski centri diljem Europe, ova će se platforma biti preuređena kako bi se uskladila s International Image Interoperability Framework (IIIF) tehnologijom i bila u potpunosti kompatibilna sa standardima Europeane.

INFO

Time Machine mrežne stranice: <https://www.timemachine.eu/>

Time Machine materijali dostupni su na:
<https://www.timemachine.eu/info-material/>

Služba izviđanja Time Machine projekta

U tijeku je uspostava službe koja će pružati podršku članovima Time Machinea u procesu formiranja projektnih konzorcija i podnošenju projektnih prijedloga u programima Obzor 2020 i Obzor Europa. Služba izviđanja (*Project Scouting Service*) će ponuditi usluge pred-prijedloga, prijedloga i podrške za umrežavanje kako bi učvrstili šanse članova konzorcija TMO za uspjeh u dobivanju projektnih sredstava. Ključne prednosti za članove TMO-a bit će na primjer:

- ♦ informacije i savjetovanje o relevantnim mogućnostima financiranja od strane trećih strana,
- ♦ podrška u pronalaženju odgovarajućih partnera za projektne konzorcije,
- ♦ savjetovanje i usluge pripreme prijedloga.
- ♦ Služba je trenutačno u fazi testiranja i predloženo je da počne s radom u svibnju/lipnju 2020. Potpuni popis usluga i uvjeta korištenja uskoro će biti objavljen na mrežnoj stranici projekta Time Machine.

Težnja za opsežnim financijskim izvorima

Bez obzira na usmjerenost ka ostvarenju kratkoročnih, srednjoročnih ili dugoročnih ciljeva, za postizanje Time Machine vizije važno je kontinuirano težiti prema osiguranju opsežnih izvora financiranja. Stoga će TMO nastaviti kampanju za realizaciju LSRI (*Large-scale Research Infrastructure*) na nacionalnoj i EU razini, kontinuirano analizirajući sve moguće scenarije financiranja i prateći sve mogućnosti opsežnog financiranja na razini EU. Vrlo važna i dobro uspostavljena mreža podrške u ovom pothvatu je naša mreža Time Machine ambasadora – stručnjaka volontera diljem Europe koji žele podržati Time Machine viziju i koji su sposobni doprijeti do različitih nacionalnih i međunarodnih zajednica i pružiti im tražene informacije. Svi zainteresirani za jačanje Time Machine glasa u težnji za razvojem velikih povijesnih podataka pozvani su umrežiti se i postati članovi. Što je glas jači, a Time Machine mreža veća i raznovrsnija, projekt može brže i učinkovitije ispuniti svoj cilj!

Pridružite se projektu Time Machine

Da biste se pridružili Time Machine inicijativi i postali proaktivni član u stvaranju naše vizije velikih povijesnih podataka (*Big Data of the Past*), lako možete postati dio Time Machine mreže, i to kao pojedinac (Time Machine Supporter) ili institucija (TMO član). Za više informacija posjetite mrežne stranice Time Machine na <https://www.timemachine.eu/join-us/>. ■

Prvi hrvatski TM dan na Sveučilištu u Zagrebu

Big Data of the Past for the Future of Europe

Time Machine mrežna stranica

International Image Interoperability Framework (IIIF): nove mogućnosti za arhive

Win van Dongen

Uvod

Dosadašnji rezultati digitalizacijskih projekata institucija u kulturi objavljivi su na internetu na mnogo različitih načina, koristeći raznolike preglednike i galerije slika. Takve raznovrsne metode objavljivanja nisu međusobno povezuje što otežava rad istraživača pri korištenju digitalnih zbirki različitih institucija. Sustav *International Image Interoperability Framework* (IIIF) pruža metodu kojom je moguće zaobići ovaj nedostatak koristeći standardizirane specifikacije za izradu alata otvorenog koda za objavu digitaliziranih kolekcija slika. Ovaj rad predstavlja IIIF okvir koji arhivima olakšava komunikaciju s *online* korisnicima.

Razvoj

IIIF okvir uspostavljen je i održavan radom široke zajednice istraživača, nacionalnih i područnih knjižnica, muzeja, tvrtki i repozitorija slika posvećenih pružanju pristupa visokokvalitetnim slikovnim izvorima te je rezultat međusobne suradnje i praćenja potreba.

Zahtjevi istraživača koje je ovaj okvir trebao zadovoljiti bili su: mogućnost kopiranja, preuzimanja, spremanja i dijeljenja visokokvalitetnih slika objekata i teksta od strane institucija; mogućnost usporedbe različitih prikaza istog objekta ili teksta bez obzira koja institucija ga čuva i objavljuje *online*; mogućnost označavanja, transkripcije i prijevoda te dijeljenja tih informacija, kao i mogućnost pretraživanja unutar tih kategorija. Takvi zahtjevi poklopali su se s nastojanjima institucija da pruže svojim *online* korisnicima bolju uslugu: bolje i brže poslužitelje (servere) s opcijama višestrukog brzog povećanja slika; mogućnost usporedbe digitaliziranih objekata i teksta i jednostavan sustav označavanja, citiranja, dijeljenja i ugrađivanja.

Ciljevi IIIF zajednice, zapisani i na službenoj web stranici, jesu:

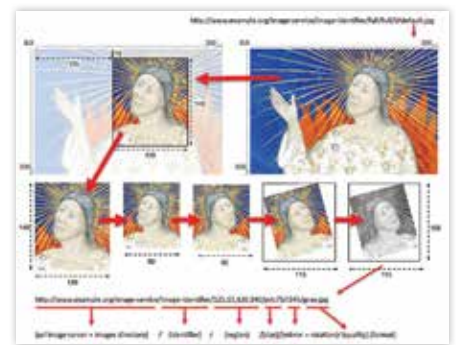
- ♦ pružiti akademskoj zajednici do sada nevidenu razinu uniformnosti i bogatog pristupa slikovnim izvorima objavljenima diljem svijeta,
- ♦ definirati set zajedničkih programskih sučelja koja podržavaju međusobno povezivanje različitih slikovnih repozitorija,
- ♦ razvoj, usavršavanje i dokumentiranje zajedničkih tehnologija, kao što su slikovni poslužitelji i klijenti, koji pružaju besprijekorno iskustvo u pregledavanju, uspoređivanju, manipulaciji i označavanju slika.

IIIF okvir

Za dostizanje ovih ciljeva IIIF zajednica je iznjedrila i implementirala dvije specifikacije širokog opsega iz kojih su nastali sustavi otvorenog koda: **IIIF Image API** (*Application Programming Interface*, aplikacijsko programsko sučelje koje omogućuje nadograđivanje na temelju istih programskih rješenja i međusobnu komunikaciju dvaju različitih sustava, op. p.) – standardizirani način pristupa slikama (skeniranim materijalima) pohranjenima na poslužitelju usklađenom prema IIIF-u i **IIIF Presentation API**, sučelje koje omogućuje standardiziran način pregleda slika, uključujući metapodatke, pohranjene na poslužitelju usklađenom prema IIIF-u pomoću IIIF preglednika.

IIIF Image API je web servis kojim se sa IIIF usuglašenog poslužitelja dohvaća slika ili skenirani materijal koristeći HTTP ili HTTPS protokol. Svaki zahtjev prema poslužitelju može kao rezultat imati cijelu sliku, ali je moguće i zatražiti samo dio određene slike u željenoj veličini, rotaciji, formatu itd., a sve prema specifikaciji kojom API stvara zahtjev ili URI

(*Uniform Resource Identifier*, ujednačeni identifikator sadržaja, niz znakova koji nedvosmisleno označuju određeni sadržaj, op. p.) koju je moguće pronaći na IIIF mrežnoj stranici. Sljedeća slika prikazuje dva takva zahtjeva i njihove rezultate:

Izvor: <http://ronallo.com/iiif-workshop-new>

URI pri vrhu slike – gdje dio „*www.example.org/image-service*“ predstavlja bilo koju lokaciju na IIIF serveru, a dio „*image-identifier*“ identifikator tražene slike na poslužitelju – dohvaća cijelu sliku prikazanu u gornjem desnom uglu. Na URI identifikatoru koji se nalazi ispod slike naveden je specifičan dio (125,15,120,140) te iste slike, u određenoj veličini (pct:75), zrcalno prikazan i rotiran (!345) te u nijansama sive boje. Prikazane su različite faze ove specifikacije, a krajnji rezultat nalazi se u donjem desnom uglu.

IIIF Presentation API je mrežni servis koji pruža informaciju o strukturi i rasporedu slike ili skeniranog objekta i/ili složenog elektroničkog objekta na standardiziran način da bi se omogućilo različitim IIIF usklađenim preglednicima da ih pravilno prikazuju i objavljuju. Ova specifikacija se također može pronaći na mrežnim stranicama IIIF-a.

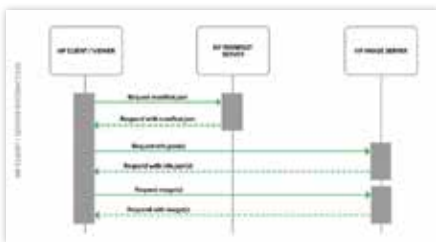

Na mrežnoj stranici IIF dostupni su brojni praktični primjeri iz različitih ustanova

IIF Image API zahtjev generira **info.json** datoteku, a na bazi specifikacije IIF Image Presentation API servisa stvara se datoteka **manifest.json** koja treba sadržavati sve informacije potrebne IIF usuglašenom pregledniku da prikaže sliku ili složeni elektronički objekt sa svim prednostima IIF okvira kao što su brzo i višestruko povećanje te funkcionalnosti usporedbe, dijeljenja, označavanja, transkripcije i prijevoda slika.

Datoteka manifest.json treba pratiti određenu strukturu i sadržavati metapodatke o slici ili nekom drugom složenom elektroničkom objektu, podatak o redoslijedu po kojem se prikazuje više slika koje sadrži jedan složeni elektronički objekt i načinu na koji se svaka pojedina slika prikazuje, na što se nadodaju podaci o označavanju, transkripciji itd. koji dodatno povećavaju složenost manifest.json datoteke. Datoteke manifest.json mogu biti stvorene ručno ili izvedene automatski iz upravljačkog sustava zbirke, a najčešće su pohranjene na manifest poslužitelju koji može biti bilo koji mrežni poslužitelj. Dakle, IIF implementacija se sastoji od IIF slikovnog poslužitelja i IIF slikovnog preglednika koji mogu biti ugrađeni u institucionalnu mrežnu stranicu s manifest poslužiteljem u sredini. Ovakva organizacija i način komunikacije između ovih komponenti prikazan je na donjoj slici.

Izvor: <https://iif.github.io/training/intro-to-iif>

IIF Alati

Iako se bilo koji mrežni poslužitelj može koristiti kao manifest poslužitelj, ostale komponente IIF implementacije, slikovni poslužitelj i klijent ili preglednik koji se ugrađuje u mrežnu stranicu, moraju biti usuglašene s IIF-om. Srećom, mnogo ih je već dostupno, a IIF mrežna stranica sadrži njihov popis.

Dva najpopularnija IIF slikovna preglednika su Universal Viewer i Mirador, oba razvijena kao projekti otvorenog koda i dostupni na Githubu. Također, oba imaju mrežne stranice na kojima se mogu isprobati njihove funkcionalnosti i prednosti IIF okvira. Kako je jedan od glavnih ciljeva IIF okvira međusobna povezanost digitalnih zbirki jedne ili više institucija one mogu to podržati ne samo na način da objavljuju sadržaje putem poslužitelja i preglednika usuglašenih s IIF-om, nego i davanjem pristupa manifest.json datotekama koje omogućuju istraživačima usporedbu slikovnih izvora različitih zbirki kopiranjem poveznice na manifest.json datoteke u IIF preglednik. U slučaju Universal Viewera, ta se funkcionalnost može ostvariti putem „View IIF Manifest“ opcije, a u Mirador pregledniku ostvaruje se odabirom „Demo“ što nas vodi do prikaza dvaju slikovnih polja s autoportretima Vincenta van Gogha. Kada se odabere „grid“ ikona u gornjem lijevom dijelu određenog polja i nakon toga opcija „replace object“, otvara se ekran koji omogućuje da se zaljepi poveznica na manifest.json datoteku kako bi se zamijenila slika.

Primjer mrežne stranice s implementiranim IIF okvirom koja pruža pristup manifest.json datotekama je Fragmentarium, Digital Research Laboratory for Medieval Manuscript Fragments. Putem njegove „Search and Browse“ funkcionalnosti moguće je pogledati manifest.json datoteku određenog rukopisnog fragmenta dostupnog na stranici i kopirati te

zaljepiti ovu poveznicu u pokusne stranice IIF slikovnih preglednika. Donja slika prikazuje rezultat ove metode u pregledniku Mirador na primjeru dva rukopisna fragmenta.

Izvor: <https://fragmentarium.ms/overview/F-tjs5> i <https://fragmentarium.ms/overview/F-8tq5>

IIF zajednica

Kao što je već spomenuto, IIF podržava široka zajednica istraživača i institucija diljem svijeta, a na mrežnoj stranici IIF-a dostupna je lista svih institucija koje sudjeluju u ovom projektu. Lista sadrži 120 agregatora, tvrtki, knjižnica, muzeja, projekata, istraživačkih centara i sveučilišta, od kojih su 54 aktivno uključeni kao članovi konzorcija. Iznenađujuće je da na ovoj listi nema arhivskih institucija premda bi njima prihvaćanje IIF okvira omogućilo zadovoljavanje potreba njihove online publike, među kojom su i mnogi istraživači.

IIF i arhivi

Srećom, postoje i inicijative za implementaciju IIF-a u arhivima i arhivska zajednica ima vlastitu radnu skupinu unutar IIF-a. Standard za pružanje mrežnog pristupa arhivskom gradivu je EAD/XML, baziran na ICA-inoj ISAD(G) normi za opis arhivskoga gradiva. EAD/XLM obavijesna pomagala su često povezana s elektroničkim objektima ili skeniranim kopijama gradiva preko internog EAD elementa

<dao/> ili preko poveznica na vanjske METS datoteke, a postoji i inicijativa da se ovi podaci pretvore u IIIF manifeste. Primjer toga je Digital Archival Navigation Application (DANA) Getty instituta, a prezentacija Alyx Rossetti s detaljima ovog projekta je dostupna na Slideshareu. Sljedeći primjer je rad Ethana Grubera (American Numismatic Society) pod nazivom EADitor koji je Xforms bazirani stvaratelj i editor EAD zapisa, a podržava IIIF. Sljedeća slika prikazuje Mirador preglednik ugrađen u HTML prikaz EAD/XML obavijesnog pomagala koje prikazuje stranicu bilježnice koja se čuva u arhivskoj zbirci numizmatičara Edwarda T. Newella.

Izvor: <http://numismatics.org/archives/id/nnan187715>

Uz to nekoliko sveučilišnih arhiva i knjižnica u SAD-u, primjerice u Princetonu, Stanfordu i Yaleu, trenutno implementiraju IIIF u kombinaciji s EAD/XML-om. Dobar primjer predstavljen je na donjoj slici koja prikazuje reklamni poster koji se čuva u arhivu američkog publicista Ivyja Ledbettera Leea ugrađen u HTML prikaz EAD/XML obavijesnog pomagala.

Izvor: <https://findingaids.princeton.edu/collections/MC085/c01078>

Arhivske institucije koje su počele implementirati IIIF u kombinaciji s EAD/XML standardom žele dijeliti stečeno znanje kroz komunikacijske kanale IIIF-a. Nadamo se da će i druge arhivske institucije diljem svijeta uvidjeti prednosti implementacije IIIF standarda, čije su sastavnice većinom sustavi otvorenog koda, ne samo za vlastite potrebe nego i za potrebe njihovih online korisnika čije će iskustvo korištenja ovakvih repozitorija biti obogaćeno standardiziranim alatima bogatog sadržaja.

I na kraju, još jedan opravdani razlog za implementaciju IIIF-a, pogotovo za institucije u Europi, je da ovaj standard omogućuje bolji prikaz sadržaja putem Europeane. Ovaj se portal sve više fokusira na kvalitetu objavljenih materijala, a manje na kvantitetu što je rezultiralo ograničenjem agregacija u skladu sa svojim smjernicama za objavu (*Publishing Framework*). Jedan od principa ovih smjernica je da se od pružatelja sadržaja traži direktan pristup digitalnim objektima kako bi se podržalo i olakšalo ponovno korištenje. Trenutna praksa arhivskih institucija je davanje samo poveznica na digitalizirani sadržaj ugrađen u njihove galerije slika što ih svrstava u manje poželjne agregatore. Implementacija IIIF-a omogućava prelaženje ove prepreke i smješta arhive u povoljniji položaj unutar sustava objave sadržaja na Europeani. ■

Ovaj je rad dio izlaganja predstavljenog na međunarodnom skupu 5. dani ICARUS-a u Hrvatskoj & 23. ICARUS godišnja konvencija „Interactive Archives: Digital Challenges & Collaborative Networks“ u Puli u u ožujku 2019. Izlaganje je dostupno na mrežnim stranicama skupa: https://drive.google.com/file/d/1-smufzSr2o-TERmvVn4D4D7q5Ydrw_cO4/view

INFO

International Image Interoperability Framework (IIIF): <https://iiif.io/>

IIIF Image API: <https://iiif.io/api/image/2.1/>

IIIF Presentation API specifikacija: <https://iiif.io/api/presentation/2.1/>

SAZNAJTE VIŠE

Knjižnica Bodleian (*Bodleian Library of the University of Oxford*) kreirala je je program za uređivanje manifesta koji podržava stvaranje manifest.json datoteka na temelju pristupa info.json datotekama na IIEF poslužitelju slika: <http://dmt.bodleian.ox.ac.uk/manifest-editor/>

Fragmentarium, Digital Research Laboratory for Medieval Manuscript Fragments: <https://fragmentarium.ms/>

DANA prezentacija Alyx Rossetti: <https://www.slideshare.net/AlyxRossetti/ead-mets-iiif-representing-digitized-and-nondigitized-archival-content-for-the-getty-research-institutes-digital-archival-navigation-application-prototype>

Europeana Publishing Framework guidelines: <https://pro.europeana.eu/post/publishing-framework>

Prepoznavanje rukopisnog teksta (HTR) kao revolucija arhivskog svijeta

Kaisa Luhta

Projekt READ - Recognition and Enrichment of Archival Documents (Obogaćivanje i prepoznavanje arhivskih dokumenata) započeo je u siječnju 2016. godine u okviru Horizon 2020. programa Europske unije. Fokus projekta bio je poboljšati dostupnost arhivskog materijala unaprjeđenjem tehnologija prepoznavanja uzoraka, računalnog vida i obrade prirodnog jezika. Na projektu je surađivalo 14 partnera i nekoliko potpisnika Memorandum o razumijevanju (*Memorandum of Understanding*), iz područja računarstva, arhivistike i humanistike.

Najvažniji proizvod projekta READ je istraživačka platforma za manipulaciju digitalnim dokumentima Transkribus. Dokumenti na platformi su privatni s mogućnošću dijeljenja s pojedinim korisnicima. Platforma je alat za transkripciju, obilježavanje i pretraživanje dokumenata, ali i okruženje za korištenje automatskog prepoznavanja strukture i razumijevanja dokumenta. Moguće je koristiti sustav za identifikaciju autora, optičko prepoznavanje znakova (*Optical Character Recognition*, OCR) i upotrebljavati transkribirane dokumente za treniranje prepoznavanja rukopisnog teksta, tj. HTR (*Handwritten Text Recognition*) modela koji je moguće primijeniti na vlastite dokumente.

Za razliku od OCR-a, HTR modeli moraju biti trenirani na specifičnom gradivu za koje će biti korišteni i iz tog razloga je ova tehnologija posebno korisna za velike zbirke. Također, HTR modeli procesuiraju tekst na osnovi linija, a ne kao OCR na osnovi znaka. Broj stranica potrebnih za treniranje pouzdanog modela ovisi o vrsti gradiva koje se želi prepoznati, primjerice, gradivo koje je pisalo nekoliko osoba (više ruku) zahtjeva više stranica za izgradnju modela, dok će za gradivo koje je pisala ista ruka biti potreban manji broj.

Finski državni arhiv je jedan od partnera na projektu READ u kojem je platforma primjenjena na velikoj količini gradiva. Arhiv je projektu ponudio veliku količinu već digitaliziranih dokumenata koji uključuju okružne sudske zapise iz 19. stoljeća (koji su postali glavni fokus primjene HTR modela u okviru Finskog državnog arhiva), poreznih zapisa i dnevnika iz razdoblja Drugog svjetskog rata. Ovo je gradivo izabrano za obradu u projektu na temelju velikog broja zahtjeva za njegovim korištenjem.

Da bi HTR model testnog gradiva bio uspješno istreniran bilo je potrebno izraditi prijepise dokumenata koji će poslužiti kao temeljni tekst (*ground truth*). S obzirom da takvih prijepisa nije bilo u velikom broju za taj je zadatak angažiran vanjski suradnik, a u manjoj mjeri je izvršen i uz pomoć volontera Finskog genealoškog društva i kroz predavanja na finskim sveučilištima.

Za izradu završnog HTR modela sudskih okružnih dokumenata bilo je potrebno izraditi temeljne tekstove za 2.700 stranica jer su ovi dokumenti bili pisani od strane velikog broja osoba čiji se rukopisi međusobno razlikuju. Točnost prepoznavanja završnog modela je od 92 do 95 %.

Nakon završetka READ projekta u lipnju 2019. godine osnovano je SCE READ-COOP udruženje čiji je cilj unaprjeđivanje ovog modela i provođenje do sada uspostavljenih usluga. Finski državni arhiv u siječnju 2019. godine započeo je s projektom „Making a Modern Archive“ (Stvaranje suvremenog arhiva) koji će implementirati tehnologije i radne procese uspostavljen READ projektom. Jedan od glavnih ciljeva novoga projekta je uspostava sučelja za pretraživanje okružnih sudskih dokumenata iz 19. stoljeća prepoznatih HTR modelom izrađenim u okviru READ-a.

Sučelje dopušta korisnicima da pretražuju puni tekst dokumenta i pregledavaju transkribirani tekst usporedno s digitaliziranim datotekama. Ovaj alat koristi koncept uočavanja ključnih riječi (*keyword spotting*, KWS) kojim se pretraživanje ne vrši na transkribiranom tekstu već se koriste podaci o pouzdanosti prepoznavanja (*confidence matrices*) zabilježeni HTR modelom.

Prednost ovakvog načina rada je u tome što se rezultati pretraživanja ne sastoje od samo jednog pojma ili fraze već od više rezultata s odgovarajućim podacima o pouzdanosti prepoznavanja. U ovom slučaju, prepoznavanje ne mora biti apsolutno točno da bi KWS bio od koristi (KWS daje rezultate čak i na dokumentima čija je točnost prepoznavanja samo 80 %).

Javno objavljeni okružni sudski dokumenti su i u svojem elektroničkom obliku izrazito zahtjevni za proučavanje i čitanje te se nadamo da će sučelje za pretraživanje olakšati istraživački posao, ali i da će primjena HTR tehnologije općenito povećati iskoristivost rukopisnih dokumenata u budućnosti. ■

INFO

Transkribus platforma dostupna je na: <https://transkribus.eu/>
Sudske zapise iz 19. st. u Finskoj pretražite na: <https://transkribus.eu/r/kansallisarkisto/en>

Više o SCE READ-COOP aktivnostima saznajte na: <https://read-coop.eu/>

„Suvremeni pristup povijesnim izvorima“: češko-bavarski suradnički projekt u radu s povijesnim kartama i planovima

Markus Stich

„Suvremeni pristup povijesnim izvorima“ (*Moderner Zugang zu historischen Quellen*) suradnički je projekt više partnera iz Češke i Bavarke koji uključuje arhive, sveučilišta i druge ustanove. Financiran je sredstvima Europskog fonda za regionalni razvoj (Interreg V-A Germany/Bavaria - Czech Republic) u razdoblju od 2018. do 2021. godine.

Projekt „Suvremeni pristup povijesnim izvorima“ nastavlja rad prethodno uspješno dovršenog projekta „Bavarsko-češka mreža digitalnih povijesnih izvora“ koji predstavlja osnovu mrežnog portala portafontium.eu.

Ovim se portalom željela povećati fizička zaštita vrijednih izvornih dokumenata kroz njihovu dostupnost i mogućnosti korištenja u digitalnom obliku. Također, virtualno su se objedinili mnogi dokumenti iz zajedničke povijesti Nijemaca, Bavaraca i Čeha koji su bili razdvojeni slijedom različitih povijesnih događaja. Na tisuće digitaliziranih izvora sada su dostupni u otvorenom pristupu na portalu, a posljedni dodatak bio je vodič po češkim i bavarskim arhivima. Sadašnji će projekt dodati na portal nekoliko tisuća digitaliziranih karata i planova.

U Republici Češkoj partneri su Državni regionalni arhiv u Plzeňu (*Státní oblastní archiv v Plzni*), Sveučilište zapadne Češke u Plzeň (*Západočeská univerzita v Plzni*) i Zapadno češki institut za zaštitu kulturne baštine i dokumentaciju (*Západočeský institut pro ochranu a dokumentaci památek*). U Bavarskoj su u projekt su uključeni državni regionalni arhivi u Ambergu i Landshutu te glavni državni arhiv u Münchenu (*Staatlichen Archive Bayerns*) i Sveučilište Friedrich-Alexander u Erlangen-Nurembergu.

Sudionici projekta na radionici u Münchenu, prosinac 2019. © Jutta Martin, Staatlichen Archive Bayerns

Projekt „Suvremeni pristup povijesnim izvorima“ osmišljen je u svrhu povećanja količine izvora dostupnih na portalu portafontium.eu te razvoja novih IT alata koje bi poboljšale dostupnost predstavljenih izvora. Stoga je glavni cilj projekta unaprijediti pristup dokumentima češko-bavarskog graničnog prostora putem suvremenih informacijskih tehnologija za stručnjake i širu javnost. Jedan od načina za realizaciju toga je i što će se prvi puta virtualno objediniti i online predstaviti povijesne karte i planovi zajedničke češko-bavarske povijesti do 1918. godine, koji se čuvaju u češkim i bavarskim arhivima.

Podatke o izvorima dostavljaju arhivi uključeni u projekt, tj. u arhivima se istražuju relevantne karte i planovi graničnog područja koje se proteže otprilike u opsegu od 80 do 100 km s obje strane granice. Navedene karte su evidentirane i indeksirane ključnim riječima sukladno dogovorenim kriterijima. Dodatno se pregledava i fizičko stanje njihove očuvanosti te se, gdje je potrebno, poduzimaju dodatne

mjere zaštite. Potom se odabrane karte i planovi digitaliziraju i učitavaju na portafontium.eu zajedno s njihovim metapodacima. Kako bi povijesne karte i planovi bili lako dostupni i usporedivi s modernom kartografijom na Sveučilištu zapadne Češke u Plzeňu je razvijen digitalni alat za georeferenciranje koji će se testirati i primijeniti na određenom broju odabranih karata u projektu.

Dva digitalna alata razvijena su na Sveučilištu Friedrich-Alexander u Erlangen-Nurembergu. Jedan će pomoći u identificiranju autora rukopisa, a drugi će identificirati riječi u rukom pisanim rukopisima što će biti od velike pomoći u pojmovnom pretraživanju rukopisa.

Zapadno češki institut za zaštitu kulturne baštine i dokumentaciju organizira radionice za sve uključene partnere i zainteresiranu javnost na temu pretraživanja informacija o arhivima i mrežno dostupnom arhivskom gradivu kao i primjeni suvremenih alata u istraživanju i interpretaciji izvora.

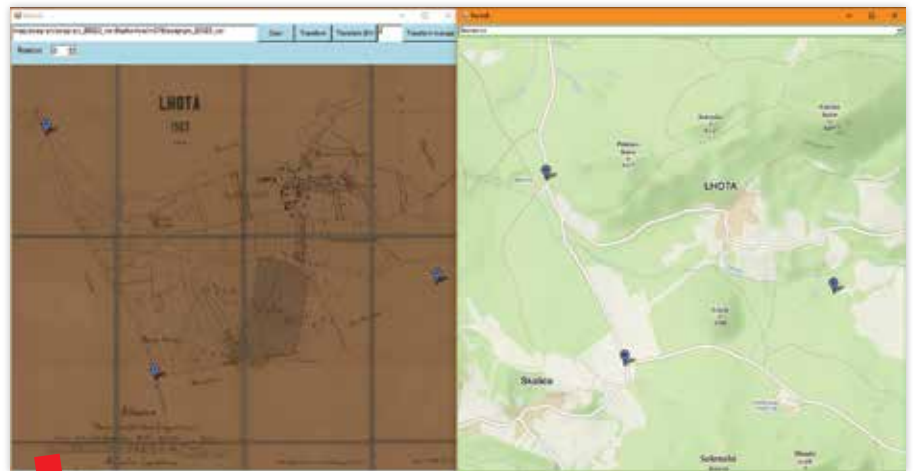

INFO

Porta fontium portal dostupan je na: <http://portafontium.eu/>

Više o projektu Moderner Zugang zu historischen Quellen (2018-2021) pročitajte na: <http://www.portafontium.eu/article/moderner-zugang-zu-historischen-quellen?language=de>

Do kraja 2021. projekt „Suvremeni pristup povijesnim izvorima” dosegnut će nekoliko zadanih ciljeva i nastaviti vrlo plodnu suradnju ustanova s obje strane češko-bavarske granice. Nekoliko tisuća povijesnih karta i planova graničnog područja između Bavarske i Češke bit će dostupno u otvorenom pristupu na portafontium.eu. Alati razvijeni u projektu učinit će tekstualne i kartografske izvore mnogo dostupnijima nego ranije. Također, isti alati moći će se koristiti i za druge izvore. Portal portafontium.eu postat će još zanimljiviji istraživačima lokalne, regionalne i obiteljske povijesti. ■

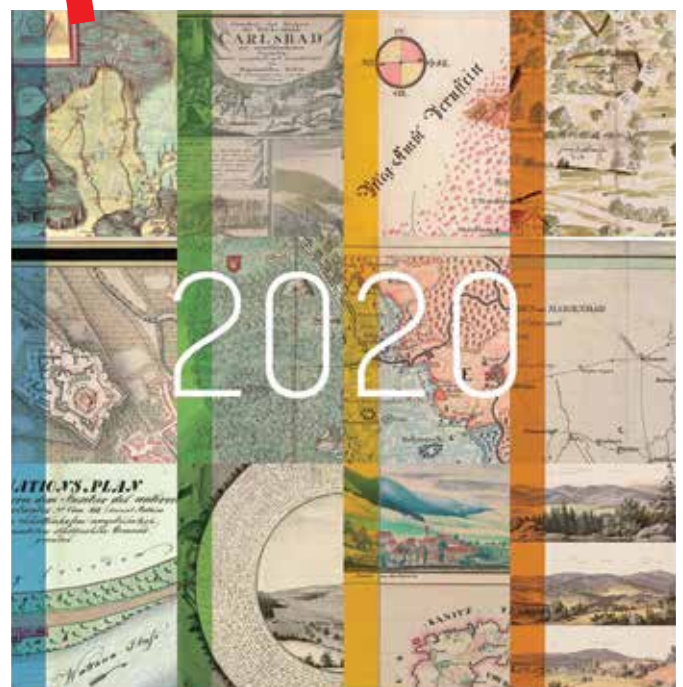

Alat za georeferenciranje

Porta fontium Facebook stranica: <https://www.facebook.com/portafontium.eu/>

Digitalizirana anonimna kopija karte iz 1592. nastala u 18. stoljeću koja prikazuje šumu između Waldmünchena, Furth im Walda i češke granice. Staatsarchiv Amberg, Plansammlung 263.

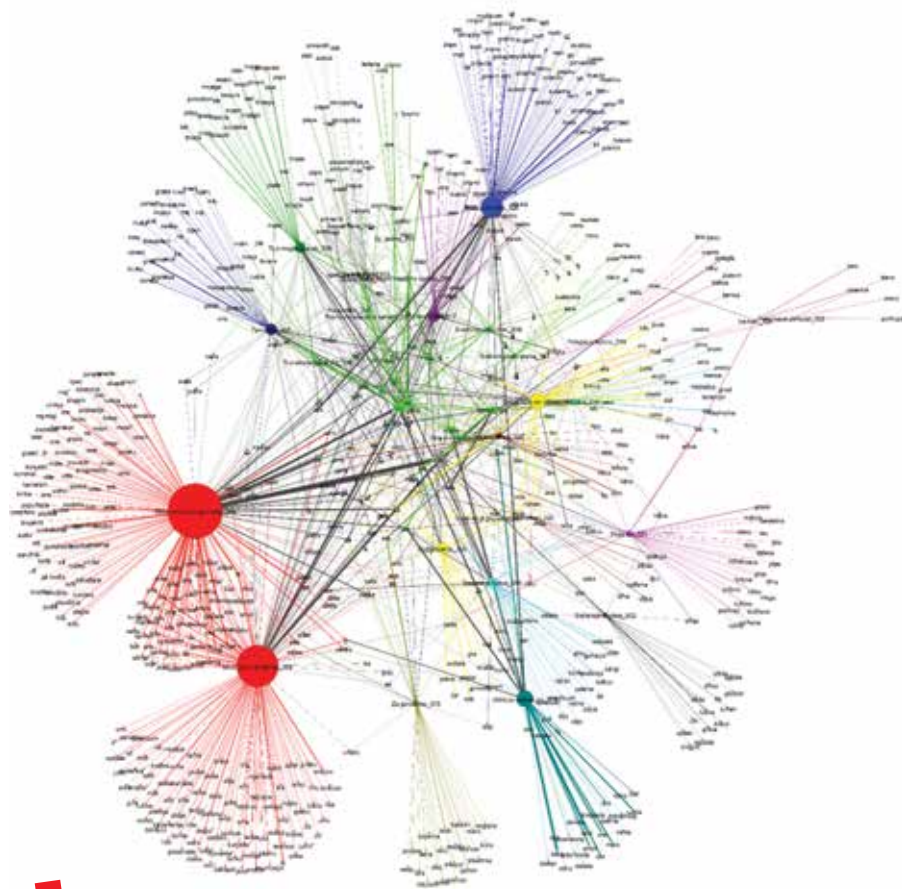

Pestrá krása starých map Bunte Schönheit alter Karten

Zbirka i multimedijaska platforma Zaspal Pave

Benedikt Perak

Graf pjesama koje su najsličnije u području Bujštine - primjerice, na temelju zajedničkih riječi može se zaključiti da je pjesmi *Sinoć se je Jure sporučija* najsličnija pjesma *Sinoć se Jure oženija te one čine zajednicu*

Zbirka Zaspal Pave okuplja narodne pjesme Istre i Hrvatskog primorja koje je sakupio i notno zabilježio Ivan Matetić Ronjgov. Prvo tiskano izdanje, priređeno od Dušana Prašelja, objavljeno je 1990. a drugo 2018. godine, a odnedavno je zbirka postavljena na mrežnoj platformi.

U zbirci se nalaze napjevi iz područja Istre, Hrvatskog primorja, otoka Krka, Cresa i Suska. Svako od navedenih područja predstavlja se napjevima koji se klasificiraju po lokalitetima. Tako istarsko područje predstavlja 109 napjeva iz Pazinštine, 33 napjeva iz Poreštine, 65 napjeva iz Puljštine, 66 napjeva iz Žminjštine, 33 napjeva iz Bujštine, 4 napjeva iz Bužeštine, 17 napjeva iz Labinštine, 22 napjeva iz Kastavštine. Hrvatsko primorje obuhvaća 6 napjeva iz Novog Vinodolskog, 4 napjeva iz Grižana, 2 napjeva iz Paga, 1 napjev iz

Praputnjaka. Otok Krk se predstavlja s 42 napjeva iz Baške, 7 napjeva iz Stara Baške, 37 napjeva iz Dobrinja, 20 napjeva iz Malinske, 17 napjeva iz Omišlja, 5 napjeva iz Punta, 20 napjeva iz Vrbnika. Otok Cres predstavlja 7 napjeva iz Beleja, 5 napjeva iz Martinšćice, 2 napjeva iz Miholjašćice, 12 napjeva iz Orleca, 4 napjeva iz Vidovića. Otok Susak predstavlja 16 napjeva. Matetićevo rodno područje, Kastavštinu, predstavljaju 22 napjeva od kojih je posljednji za sopile. Sveukupno se radi o 561 zapisu.

Početkom 2017. godine uspostavljena je suradnja između Ustanove Ivan Matetić Ronjgov i Laboratorija za istraživanje kulturne složenosti pri Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci te je na poticaj dr. sc. Benedikt Peraka i dr. sc. Diane Grgurić pokrenuta digitalizacija zbirke Zaspal Pave i arhiva Ustanove Ivan Matetić Ronjgov s ciljem stvaranja

multimedijalne baze znanja o glazbenoj tradiciji Istre i hrvatskog primorja.

Primorsko goranska županija podržala je projekt te je Ustanova Ivan Matetić Ronjgov na čelu s voditeljem Darkom Čargonjom i suradnicom Doris Brusić omogućila korištenje arhiva i pomoć pri prikupljanju građe, a doprinos u izradi digitalne notografije, koji je omogućio daljnje faze digitalizacije, dala je i profesorica u mirovini dr. sc. Marija Riman. Suvoditelji projekta dr. sc. Diana Grgurić i dr. sc. Benedikt Perak uključili su i studente Odsjeka za kulturalne studije na kolegijima Digitalna humanistika, Nova glazba i Popularna glazba u izradu ovog istraživačko-edukativnog projekta, pružajući mentorsku, stručnu i znanstvenu podršku.

Projekt razvoja multimedijске platforme Zaspal Pave sastoji se od više faza koje uključuju oblikovanje multimedijalne baze podataka, prikupljanje, obogaćivanje i umrežavanje podataka, promicanje suvremenih metoda reprezentacije kulturne baštine i poticanja korištenja digitalizirane građe u novim medijskim praksama. Platforma će u krajnjem obliku integrirano predstaviti različite oblike glazbenih i kulturnih praksi koje su proizašle iz istarsko-primorskog kulturnog naslijeđa.

Trenutačno platforma Zaspal Pave nudi funkcionalnosti pretraživanja, pregledavanja notnih zapisa, preslušavanja melodija i povezanih izvedbi. Naime, metapodaci o pjesmama pohranjeni su u bazu podatka koja omogućuje različite vrste organizacije i pretrage sadržaja po nazivu, području, mjestu nastanka ili tekstu.

Svaki od 561 notnih zapisa iz zbirke Zaspal Pave može se pregledavati u ugrađenom PDF pregledniku. To omogućuje brzi pristup bilo kojoj pjesmi i ispisivanje u standardnoj glazbenoj notaciji. Na temelju digitalne notografije, koju je izradila dr. sc. Marija Riman, izvučen je tekst pjesme, a glazbena melodijska i ritmička struktura pretvorene su u midi format. Na temelju midi dokumenata stvoren

INFO

Multimedijska platforma Zaspal Pave dostupna je na: <http://zaspal-pave.ustanova-imronjgov.hr/>.

Arhivsko gradivo Ustanove Ivan Matetić Ronjgov može se vidjeti i u Topoteci Rijeka: <https://rijeka.topoteka.net/>

Ivan Matetić Ronjgov za svojim radnim stolom u Brajšinoj 20 u Rijeci 1950-ih, Arhiv Ustanove Ivan Matetić Ronjgov

je zvučni zapis u mp3 formatu koji oslikava osnovnu melodijsku liniju. Na taj je način svaka pjesma popraćena digitalnim notnim, midi i zvučnim zapisom što omogućuje online reprodukciju pjesama, ali i njihovu reinterpretaciju i preoblikovanje u neko novo, još nečuvano glazbeno ruho.

Sama platforma izrađena je u Python Flask web okviru s ciljem razvoja niza aplikacija i funkcionalnosti koje će se s vremenom ugrađivati na mrežne stranice.

Primjerice, značajan doprinos platforme u obogaćivanju strukture doživljaja ovih napjeva daje integrirani audiovizualni prikaz različitih izvedbi koje su studenti kulturologije pronašli i povezali u bazi. Neke od pjesama tako imaju i do 27 različitih inačica izvedbi, dok druge nažalost nisu zastupljene na Youtube platformi. Naravno, taj prikaz se planira proširiti popisom izvedbi i s drugih audiovizualnih platformi, kao i arhivskih izvora. Također, u planu je omogućiti i samim korisnicima platforme da prijave izvedbe pjesama, čime bi se povećala njihova vidljivost i obogatio fond baze. Dodatna prednost povezivanja s vanjskim bazama kao što je Youtube jest dostupnost metapodataka korištenjem njihovih API-ja. Ti se sustavi mogu upotrijebiti za obogaćenje informacija o izvođačima, popularnosti pjesama na navedenim platformama, komentarima itd.

Osobitu novost čine algoritmi za prepoznavanje sličnosti pjesama koji će se ugraditi kao sustav za preporuku na samoj Zaspal Pave stranici. Korištenjem graf algoritama svaka pjesma će tako dobiti popis drugih pjesama najbližijih prema riječima i/ili melodijskoj strukturi. Pristup tekstualnim preporukama omogućen je digitaliziranjem teksta i raščlanjivanjem na riječi uporabom NLP tehnika te primjenom računalnih graf algoritama koji su razvijeni unutar Laboratorija za istraživanje kulturne složenosti, slično poput algoritama koje Amazon koristi za preporuku sadržaja ili Facebook za preporuku novih prijatelja. Evo kako izgleda graf pjesama koje su najbližije u području Bujštine.

Preporuka melodijske sličnosti nastaje na temelju digitalne analize melodijske strukture u midi formatu koja se također može računalnim metodama analizirati, osobito korištenjem Python programskih knjižnica poput Music21 te usporediti s drugim pjesmama.

Cilj je novonastale platforme Zaspal Pave integrirati različite izvore, reprezentirati kontekstualiziranu baštinu na suvremeni način te tako obogaćenu dati na korištenje, uživanje i reinterpretaciju novom naraštaju. ■

Autograf skladbe Čaće moj, Arhiv Ustanove Ivan Matetić Ronjgov

Spomen dom Ivana Matetića Ronjgova

Audio i foto arhiv Simić: arhivsko blago u rukama pojedinca

Marino Badurina

Rad Dragoslava Simića predstavlja jedinstveni dokaz da se na području digitalizacije raznovrsnog arhivskog gradiva mogu postići iznimni rezultati ne samo putem institucija, nego i velikim trudom pojedinaca. Ovaj dugogodišnji novinar i nekadašnji urednik dokumentarnog programa Radio Beograda 2 i poznate emisije „Govori da bih te video“, prije desetak godina stvorio je vlastitu web platformu na kojoj se nalazi više od 1.000 njegovih dokumentarnih radio-emisija. Još ranije pokrenuo je autorska izdanja dokumentarnih zapisa *Knjige koje govore* o osobnostima iz političke, kulturne i društvene povijesti Srbije i Jugoslavije. Na osnovu dijela svojih zvučnih zapisa 2018. izdao je i zapaženu i nagrađivanu knjigu *Glasom pisana istorija*, a trenutačno je u pripremi i njezin nastavak. Nije stoga nimalo pretenciozno što ovaj internet-ski arhiv nosi podnaslov: mikrofonom kroz 20. stoljeće. Opravdano je to impozantnom količinom materijala, razgovora, intervjua, svjedočanstava, reportaža, često praćenih i slikovnim priložima. Danas je već teže zamisliti

da istraživača zainteresiranog za povijest obiju Jugoslavija, Drugi svjetski rat, ratove 90-ih, tranziciju i mnoge druge teme od općeg i specifičnog zanimanja, put kroz bespuća interneta neće prije ili kasnije dovesti i na Simićevu stranicu. Svjedoči o tome i njena rubrika „Vaša pisma“. Naravno, ne radi se o sasvim klasičnom digitalnom arhivu. Svi ti zapisi i razgovori s istaknutim pojedincima, premda je u njima lik autora nenametljiv, uglavnom nečujan, ipak nose prepoznatljivi autorski biljeg. Stoga je taj arhiv uistinu i – osoban. Najupečatljivije je to, govoreći o knjizi *Glasom pisana istorija*, izrazila Latinka Perović:

„Dragoslav Simić bio je dobro obavešten o svakome koga je pozvao u emisiju. Ali, tokom emisije, nije postavljao pitanja. Ništa nije komentarisao, a pogotovo korigovao. To su sve autorefleksije o sebi, ljudima događajima, vremenu. U poluosvetljenom studiju oronule zgrade Radio Beograda (lično sam uvek osećala atmosferu sloma i države i poretka), svako je bio koncentrisan na mikrofon. Sam sa sobom kao u ispovedaonici.“

Naravno, nije ohrabrujuća činjenica da bi to obilje materije, bez ovakvog iznimnog osobnog angažmana i posvećenosti, bilo uglavnom nedostupno, zaboravljeno, možda i uništeno.

Također, ovaj arhiv nije nipošto mrtav arhiv. Autor ga i danas često dopunjuje na dva načina. Starim digitaliziranim vrpčama koje još uvijek pronalazi u svojoj nesređenoj kućnoj arhivi, ali i povremenim stvaranjem novih materijala i razgovora. Primjer toga je i ono što se na mrežnoj stranici može nazvati „hrvatskom sekcijom“, u kojoj su snimljeni razgovori s osobama iz hrvatske suvremene političke i kulturne povijesti. Neki od njih, poput primjerice onog s nedavno preminulim redateljem i producentom Brankom Lustigom, već imaju trajnu vrijednost.

Zbog svega navedenog za poželjeti je da se život ovog virtualnog zvučnog svijeta nastavi. Radi se, naravno, o nekomercijalnoj stranici koja pripada nematerijalnoj kulturi koju se može pomoći i donacijama ili kupnjom ranije spomenutih izdanja (*Knjige koje govore*). Stoga bi svaka institucionalna i sustavna briga mogla biti primjer i poticaj da i neki drugi „kućni“, osobni arhivi koji često skupljaju prašinu, budu oživljeni, digitalizirani i ugledaju svjetlo dana. Također, ako je jednom pojedincu moguće postići ovakve rezultate, tada je sve manje razumljivo naše još uvijek prilično zaostajanje na planu digitalizacije i dostupnosti arhivske građe od strane velikih sustava i institucija.

Audio i foto arhiv Simić pogledajte na: <http://www.audiofotoarhiv.com/>

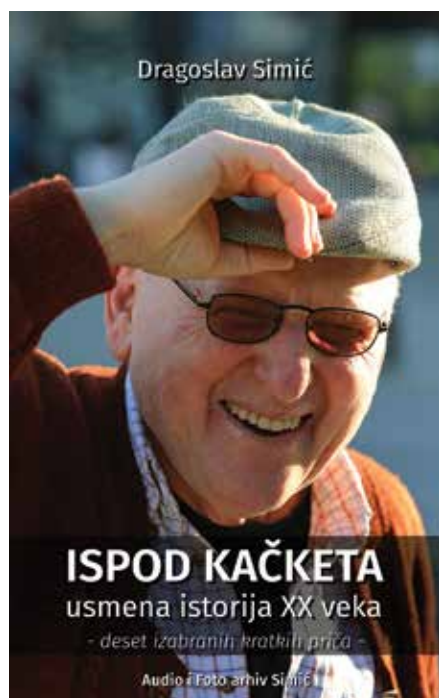
Više o knjizi *Glasom pisana istorija* saznajte u prilogu Latinke Perović na: <http://www.historiografija.hr/?p=10590>. ■

SAZNAJTE VIŠE:

U Rubrici „Gosti sajta – Hrvatska javna scena“ govore osobe iz javnog i kulturnog života na osnovu dokumentarnih radio emisija D. Simića. Među njima ima i običnih ljudi s kojima su razgovarali autor platforme ili njegovi kolege novinari. Za svaku obrađenu temu navedeni su izvori.

„Gosti sajta 28 – Hrvatska javna scena“: <http://www.audiofotoarhiv.com/gosti-sajta28.html>

Mapiranje mjesta sjećanja i kultura sjećanja Novog Sada

Milena Popović Subić

Projekt „Kultura sjećanja Novog Sada“ pokrenut je s osnovnim ciljem afirmiranja i istraživanja kulture sjećanja, njegovanja kritičke kulture sjećanja i istraživanja različitih formi kolektivne memorije grada. Posvećen je mapiranju, bilježenju, interpretaciji i prezentaciji različitih lokacija – mjesta kolektivnog sjećanja i komemoracije, ali i drugih lokacija koje su važne za kulturu sjećanja, kolektivnu memoriju i identitet grada kao cjeline. Uzimajući u obzir širinu i kompleksnost analiziranih tema, složenu metodologiju interdisciplinarnih istraživanja i procesa mapiranja, ali i uvjetovanu dinamiku realizacije, projekt je osmišljen kao višegodišnji i provodi se u više faza.

Prva faza projekta

Prva faza projekta pod nazivom „Mapiranje mjesta sjećanja Novog Sada“, odvijala se od 2014. do 2015. godine u suradnji Centra za istraživanje kolektivnih identiteta i političke mitologije iz Novog Sada, kao institucije nositelja projekta, i Kulturnog centra Novog Sada. Aktivnosti tijekom ove faze projekta obuhvaćale su mapiranje lokacija ratnih stradanja na području Novog Sada i njegove bliže okolice za vrijeme Prvog i Drugog svjetskog rata, a rezultat je bio njihovo uključivanje u bazu podataka i objava najvećeg broja lokacija (mjesta sjećanja i komemoracije) u gradu i okolici vezanih uz događaje iz Prvog i Drugog svjetskog rata na mrežnoj stranici projekta.

Kao jedan od postavljenih ciljeva, krajem 2014. je kreirana i objavljena mrežna stranica posvećena različitim segmentima istraživane tematike. Taj portal s posebno dizajniranom interaktivnom kartom i bazom podataka koja je rezultat procesa mapiranja te s dodatnom literaturom o tim sadržajima predstavlja glavni rezultat aktivnosti na realizaciji projekta. Svi sadržaji

dostupni na portalu odnose se na različite teme vezene uz kulturu sjećanja i kolektivno sjećanje grada te kao takvi doprinose afirmaciji tih tema na općoj razini.

Druga faza projekta

Provedba druge faze projekta pod nazivom „Kultura sjećanja Novog Sada“ započela je 2017. godine. Nositelj projekta je ponovno bio Centar za istraživanje kolektivnih identiteta i političke mitologije, a u okviru projektnih aktivnosti značajno je proširena postojeća baza podataka. Mapirano je nekoliko desetaka novih lokacija, pri čemu je fokus bio usmjeren na mjesta koje se odnose na osobna sjećanja građana iz razdoblja socijalizma u Novom Sadu. Takođe, formirana je i posebna tematska cjelina – digitalna knjižnica (Biblioteka) u sklopu koje su objavljeni znanstveno-popularni i stručni tekstovi o različitim aspektima obrađenih tema, a čije ubrzano popunjavanje tek predstoji.

Treća faza projekta

Nova i najsloženija etapa u razvoju projekta započela je 2019. godine kada je realizaciju projekta preuzeo Arhiv Vojvodine i postao njegov institucijski nositelj. Predviđeni plan aktivnosti obuhvaća istraživanje arhivskoga gradiva i terenska antropološka istraživanja te se u skladu s time redovito ažuriraju sadržaji na postojećoj internetskoj platformi. U ovoj fazi planirano je značajno proširivanje postojeće baze podataka i unosenje novih sadržaja. Takođe, u okviru već spomenute digitalne knjižnice radi se na oblikovanju znanstveno-popularnih priloga na temelju arhivskoga gradiva o znamenitim osobama koje su u direktnoj ili indirektnoj vezi s do sada mapiranim lokacijama Novog Sada. U tom smislu razmišlja se i o modalitetima uspostave suradnje s drugim značajnim institucijama.

Portal Kultura sećanja Novog Sada

Koncept internet platforme

Struktura internet platforme „Kultura sjećanja Novog Sada“ sastoji se od nekoliko osnovnih kategorija i hijerarhijske interne mreže unutrašnjih stranica. Osnovni izbornik platforme sadrži sljedeće rubrike: Interaktivna mapa, Baza podataka, Opis projekta, Biblioteka, Mjesta sjećanja na prostoru Vojvodine, Obavijesti, Impresum i kontakt obrazac.

Internet prezentacija postavljena je na Drupal platformi. Interaktivna mapa oblikovana je na način da omogućuje pretraživanje mapiranih lokacija prema geografskoj, odnosno prostornoj dimenziji.

Baza podataka predstavlja glavni sadržaj internet platforme s obzirom da je kroz nju omogućena pretraga svih do sada mapiranih lokacija – kako preko zadanih kategorija i potkategorija, tako i unošenjem željenih pojmova (lokacija) putem internog pretraživača optimiziranog za pretraživanje platforme. Baza podataka podjeljena je po kategorijama i potkategorijama u skladu s tematskim cjelinama, uz uvažavanje kronološkog konteksta.

Postojeće kategorije u bazi podataka su: Mapirane lokacije koje se odnose na mjesta sjećanja vezana za Prvi svjetski rat; Lokacije koje su vezane za Drugi svjetski rat (u okviru kojih postoji više potkategorija poput mjesta sjećanja na novosadsku raciju, mjesta sjećanja na događaje iz travnja 1942. godine i druge lokacije vezane uz događaje iz Drugog svjetskog rata); Mjesta sjećanja mapirana na temelju postojećih narativa iz razdoblja socijalizma te mapirane lokacije razvrstane u dvije opće kategorije Memorija grada i Druga mjesta sjećanja.

Biblioteka sadrži raznovrsne znanstveno-popularne, stručne i edukativne tekstove objavljene na posebno oblikovanoj stranici u sklopu platforme.

Objavljeni tekstovi su nastali korištenjem znanstvene publicistike i arhivskoga gradiva.

Mjesta sjećanja na prostoru Vojvodine sadrži značajne lokacije povezane sa službenom kulturom sećanja na prostoru AP Vojvodine (npr. majska skupština 1848. u Sremskim Karlovcima). Uz ostale predstavljene sadržaje, u izborniku je navedena i posebna rubrika koja opisuje metodologiju projekta, u kojoj su navedeni bibliografski popis, korišteni izvori i korišteno arhivsko gradivo u pisanju sadržaja.

Također, platforma se po principu vikipedije grana na čitav niz dopunskih stranica na kojima se nalaze dodatna objašnjenja ili tekstovi odrednica poput pojmova slavenofilstvo, mađarizacija, Srpski narodni odbor i zasebnih priloga o povijesnim događajima kao što su događaji iz travnja 1942., novosadska racija itd.

Metodološki okvir

Metodologija rada u prvoj fazi projekta uglavnom se temeljila na kritičkoj interpretaciji prethodno objavljenih izvora u stručnim i znanstvenim publikacijama te u manjoj mjeri na analizi arhivskoga gradiva. Također, prilikom mapiranja pojedinih lokacija, analize su se u manjoj mjeri temeljile i na prikupljanju individualnih sjećanja stanovnika Novog Sada, tj. i na prikupljanju gradiva vezanog uz „oral history“, tj. priče građana. U tom smislu, aktivnosti na projektu su jednim djelom bile usmjerene na kritičku interpretaciju različitih oblika postojećih narativa građana.

Metodologija istraživanja u drugoj fazi projekta podrazumjevala je terenska antropološka istraživanja i bilježenje osobnih sjećanja građana o različitim lokacijama na gradskom području iz socijalističkog razdoblja. Tijekom

realizacije projektnih aktivnosti intervjuirano je više od četrdeset osoba (informatora), putem nestrukturiranih intervjua, na više desetaka različitih lokacija koje su uključene u mapu.

Jedinstvena u Srbiji

Projekt i internet platforma kao njegov sastavni dio pionirskog su karaktera te je pokretanjem ove platforme formirana specifična baza podataka, a time i osnovno polazište za daljnja i mnogo složenija interdisciplinarna istraživanja kulture sjećanja u gradu. Uzimajući u obzir značaj projekta, Nacionalni ISSN centar za Srbiju ocjenio je projekt „integrativnim izvorom od posebnog značaja za Vojvodinu“ i dodjelio mu je poseban ISSN (Online) broj čime je ovo mrežno mjesto s bazom podataka projekta upisano i u Nacionalni registar Narodne biblioteke Srbije. ■

INFO

Portal *Kultura sećanja Novog Sada* pogledajte na:
<http://kulturasecanja.com/sr>

Arhiv Vojvodine: <https://www.arhivvojvodine.org.rs/>
[arhivvojvodine.org.rs/index.php/sr/](https://www.arhivvojvodine.org.rs/index.php/sr/)

Priče stanovnika Novog Sada na Portalu

Stvaranje arhiva suvremenih izvedbenih umjetnosti - Arhiv Romea Castelluccija i kazališne skupine Societas Raffaello Sanzio

Avra Xepapadakou, Eleni Papalexidou

„Arhiv pokazuje da se sve stvari vraćaju, ponovo izbijaju na površinu nakon dugog putovanja, često bez da umjetnik to zna ili želi. Kroz njega se, kako ja to vidim, ostvaruju izvori mojih djela, nekoliko ih je i uvijek se ponavljaju: svijest o postojanju tijela, tragedija, važnost pogleda, tijelo kao znak, životinja, stroj, poniranje u bit jezika. Eto, sada se mogu okrenuti tim nepromjenjivim izvorima“.

Romeo Castellucci

U ovom članku želimo predstaviti rezultate velikog istraživačkog projekta, čija je svrha zaštita i promocija arhiva poznate talijanske kazališne skupine Societas Raffaello Sanzio i njezinih članova: Claudie Castellucci, Romea Castelluccija i Chiare Guidi. Njihov dramski opus međunarodno je priznat i smatra se jednim od najvažnijih u izvedbenoj umjetnosti s kraja 20. i početka 21. stoljeća. Ono što je možda manje poznato je da Societas posjeduje vrlo opsežan arhiv, koji sadrži izvorne zapise od ogromne vrijednosti. Ovaj je arhiv neprocjenjiv istraživačima zainteresiranim za praćenje podrijetla i razvoja umjetničkog djela skupine. Pored toga, on daje pregled povijesti jednog cijelog razdoblja scenskog stvaranja, dokumentirajući pri tome i trendove na međunarodnoj izvedbenoj sceni na pragu novog tisućljeća.

Arhiv Societas Raffaello Sanzio čuva se u Teatro Comandini, u kojem je sjedište skupine od 1992. godine. Teatro Comandini nalazi se u povišnom središtu malog talijanskog gradića Cesena, u provinciji Emilia Romagna, u sjevernoj središnjoj Italiji. Zgrada u kojoj se smjestio nekada je bila metalska škola, a danas je predana na korištenje Societas Raffaello Sanzio. Stotine mapa i kutija sadrže povijest modernog kazališta u različitim oblicima: tekstovi, crteži, skice, rukopisi,

plakati, bilježnice, programi, časopisi, fotografije itd., koji predstavljaju tragove efemerne i krhke prirode kazališta. Arhiv Societas Raffaello Sanzio je živ, on se neprestano razvija i raste. U potkrovlje zgrade svakodnevno pristiže impresivna količina novih predmeta, jer je troje umjetnika koji su predmet našeg istraživanja još uvijek aktivno i vrlo kreativno.

Rad na zaštiti, sređivanju, inventarizaciji i digitalizaciji arhiva u skladu s međunarodnim standardima i najnovijim tehničkim i znanstvenim zahtjevima, omogućen je kroz istraživačke projekte Archivio (Sveučilište u Kreti, 2012-2013), A.R.C.H. (Arhivska istraživanja i kulturna baština, Sveučilište u Ateni, 2013-2015, financirano od strane EU) i CREARCH (Kreativni europski arhivi kao inovativna kulturna

Studentska praksa u Arhivu Romea Castelluccija i kazališne skupine Societas Raffaello Sanzio

Modeli digitalne vizualizacije iz kazališne produkcije predstave Oresteia (organska komedija) u režiji Romeoa Castelluccia

Jedna od rijetkih fotografija Romeoa Castelluccia iz njegova arhiva

središta, Sveučilište Peloponez, 2018-2021, EU program Kreativna Europa). Sve su projekte koordinirale grčke znanstvenice dr. sc. Eleni Papalexioiu i dr. sc. Avra Xepapadakou, pod okriljem Societas Raffaello Sanzio.

Organizirajući ovaj arhiv stekli smo pristup živom materijalu iz kojeg je stvoreno scensko djelo te smo ušli u genetsku analizu i interpretaciju njegovih izvedbi. Tijekom ovog procesa suočili smo se s ozbiljnim izazovima pokušavajući oživjeti trenutke bliže ili dalje povijesti. To nas je gotovo uvijek suočavalo s oskudnošću, fragmentiranošću i raspršenošću zapisa. Brojni dani i noći provedeni su u razgovoru s troje umjetnika i njihovim suradnicima kako bismo definirali zajedničko djelovanje i metodologiju, proučili zapise i oživjeli sjećanja i vizije. Više puta smo dobili različita tumačenja pojedinih zapisa ili događaja, pa smo morali pribjeći unakrsnoj provjeri dobivenih podataka. Kako „živi arhiv“ pretpostavlja subjektivnost, on zahtijeva racionalnu distanciranost u kombinaciji s bliskom i dubokom uključenošću, bez koje bi bilo nemoguće otkriti i rekonstruirati prošlost. To je proces duboke introspekcije umjetničkog stvaranja i ogoljavanja duše koje zahtijeva apsolutno poštovanje, povjerenje, solidarnost i suradnju s umjetnicima.

Ulaz u Teatro Comandini u Ceseni

Projekt nije ograničen na zaštitu, obradu i digitalizaciju arhiva, on također uključuje stvaranje online baze podataka za promociju umjetničkog rada Societas Raffaello Sanzio. Ova baza pruža višestruke mogućnosti razvrstavanja, usporedbe i filtriranja podataka, omogućuje složeno pretraživanje prema vrsti djela, umjetniku, vremenu ili po festivalu, mjestu, kazalištu. Dodavanje sadržaja u bazu nastavit će se i nakon završetka projekta te će biti dostupna međunarodnoj akademskoj zajednici uz određena ograničenja budući da umjetnici zadržavaju pravo ograničenja punog pristup svojim djelima.

Naš rad na arhivu Societas Raffaello Sanzio podsjeća na mozaik sastavljen od šarenih komadića, koji se postupno stapaju u sliku. Obradeno je, snimljeno i digitalizirano više od 200.000 dokumenata koji odražavaju sve aspekte ovog višestruko kreativnog procesa. Nadamo se da će naš rad omogućiti akademskoj zajednici izravan pristup genetskom materijalu umjetničkog stvaralaštva Societas Raffaello Sanzio, te njegovo dublje razumijevanje putem novih znanstvenih alata.

Arhiv Societas Raffaello Sanzio povijesna je činjenica, ali s obzirom na to da pripovijeda o dijelu povijesti modernog kazališta, njegov je pogled usmjeren prema budućnosti. Talijansko Ministarstvo kulture proglasilo ga je „nacionalnom kulturnom zbirkom od velike povijesne vrijednosti i značaja“ jer njegov sadržaj dokumentira rad jedne od najvažnijih kazališnih trupa međunarodne avangarde.

Više informacija o projektu Arhiv Romea Castelluccia i kazališne skupine Societas Raffaello Sanzio dostupno je na: www.arch-srs.com. ■

Rijetka arhivska građa: poster-manifest kazališne produkcije Societas Raffaello Sanzio Diade incontro a Monade, 1982.

Savjetnice i kustosice Arhiva Romea Castelluccia i kazališne skupine Societas Raffaello Sanzio, Avra Xepapadakou i Eleni Papalexioiu in situ

„Arhiv sadašnjosti“ – multimedijaska zbirka Sveučilišta za glazbene i izvedbene umjetnosti u Grazu

Jelena Čupić, Susanne Göttlich

Projekt „Arhiv sadašnjosti“ (*Archiv der Gegenwart*) pokrenuo je Arhiv Sveučilišta za glazbene i izvedbene umjetnosti u Grazu, a oživio je u suradnji s Institutom za kompoziciju, muzikologiju, povijest glazbe i dirigiranje početkom akademske godine 2016./2017. Koncept uključuje praktični, umjetnički i arhivsko-dokumentarni dio, a radi se o multimediskoj zbirki čiji je cilj učiniti suvremene kompozitore i njihov rad vidljivijim i dostupnim istraživačkoj zajednici i široj javnosti.

Struktura projekta

Projekt je počeo serijom događanja „U portretu“ (*Im Porträt*), u kojima je rad skladatelja na Sveučilištu predstavljen kroz osobne portrete s glazbom, razgovorima i moderiranom raspravom. Osmišljene su dvije vrste „portretnih“ događanja: prvi su susreti uživo sa skladateljem, koji se organiziraju od početka projekta, a drugi, novi format, u obliku okruglog stola u znak sjećanja na pokojne skladatelje, započeo je u akademskoj godini 2019./2020. Multimedijasko gradivo nastalo ovim događanjima čini temelj internetske platforme „Archiv der Gegenwart“.

H	Haas, Georg Friedrich
K	Kühn, Gerd
L	Lang, Bernhard Lang, Klaus
S	Schmidinger, Helmut Steen-Andersen, Simon
W	Walshe, Jennifer Wozny, Joanna

Zbirke skladatelja na mrežnoj stranici projekta „Archiv der Gegenwart“

Nakon portretnih predstavljanja, skladatelji ili njihove obitelji su zamoljeni da Sveučilišnom arhivu predaju dodatne arhivske zapise, poput glazbenih partitura, skica, rukopisa, programskih knjižica itd. koji su pohranjeni i digitalizirani. Život i rad skladatelja arhivistički su obrađeni u zbirka na mrežnim stranicama, a svo je gradivo dostupno za pregled i traživanje na zahtjev korisnika. S obzirom na kombinaciju znanstveno relativnog arhivskog gradiva i multimedijске zbirke, ovaj je projekt izazov na više razina jer se moraju ispuniti ne samo kriteriji „digitalne ere“, već i suvremeni akademski i istraživački standardi.

Mrežna stranica „Archiv der Gegenwart“

Mrežna stranica je strukturirana u dva djela: u prvom je dokumentirana serija do sada organiziranih događanja, a u drugom su zasebne zbirke pojedinih skladatelja. Svako događanje „U portretu“ sadrži fotografije, deplijane, program i ponekad bilješke moderatora, a audio-vizualni materijal je zbog zaštite podataka dostupan samo u Arhivu.

Zbirke skladatelja prikazane su abecednim redom. Trenutno se na internetu mogu pregledavati sljedeći skladatelji: Gerd Kühn, Georg Friedrich Haas, Bernhard Lang, Klaus Lang, Helmut Schmidinger, Simon Steen-Andersen, Jennifer Walshe i Joanna Wozny, a u pripremi su i osobne stranice drugih skladatelja. Svaka stranica počinje s kratkom biografijom koja opisuje život, skladbe i povezanost skladatelja sa Sveučilištem u Grazu. Ove su stranice, kao i cjela platforma, na njemačkom jeziku, a u tijeku je prijevod stranica na engleski.

Portreti na mrežnoj stranici projekta „Archiv der Gegenwart“

Na svakoj je stranici prikazan materijal pohranjen u Arhivu, strukturiran u nekoliko cjelina: skladateljv umjetnički rad – audio datoteke, glazbene partiture i dr. te dokumentacija o izvođenju i javnoj percepciji djela – koncertni programi, posteri, novinski članci, recenzije, fotografije i sl. Sastavni dio svakog portreta predstavlja bibliografija skladateljevih radova te članaka i knjiga o njemu, koja je ujedno i završni dio svake zbirke.

Mrežne stranice projekta ažuriraju se po potrebi, jer skladatelji predaju materijal ne samo poslije portretnog događanja, već i tijekom sljedećih mjeseci i godina. Iz tog je razloga dodatni posao arhivista pratiti skladateljevo djelovanje i ažurirati dostupne materijale kako bi portal bio aktualan i prikazivao svo dostupno gradivo. Portalu se može pristupiti i pomoću QR koda.

INFO

Archiv der Gegenwart posjetite na:

<https://www.ausstellung-kug.at/archiv-der-gegenwart/>

Kontakt za više informacija o projektu i mogućnostima suradnje: j.cupic@kug.ac.at.

Aktualni izazovi i moguća rješenja

Međuinstitucionalno planiranje, kao i odnosi s javnošću te organizacija koncertnih večeri, postavljaju višestruke izazove pred sve sudionike projekta, što osobito dolazi do izražaja u suradnji s umjetničkom institutom i uključivanju studenata. Također, nije uvijek lako niti odabrati skladatelja za portretiranje. Stoga se nastavak projekta ne planira na neodređeno vrijeme nego u trogodišnjem razdoblju te je u skladu s time odobren i proračun projekta. Projekt bi dodatno trebalo nastaviti promovirati i serijom izdanja pa je trenutačno u pripremi prvi svezak koji se sastoji od 6 portreta.

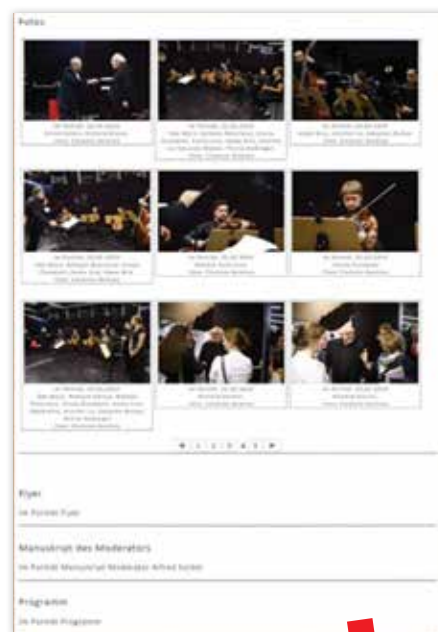
Pravna pitanja vezana uz projekt su još složenija; iako je napravljen predložak ugovora koji bi se mogao primijeniti na sve skladatelje često je potrebno dodavati pojedinačne anekse za različite sporazume. Ideja je naravno imati što više izvornoga gradiva u arhivu, ali svaki sporazum ovisi o prethodnim aktivnostima i dogovorima skladatelja. Kada je u pitanju obrada podataka, opisivanje imena i ekstenzija datoteka je prilično izazovan zadatak, posebno kada se radi s većim količinama podataka primljenim u pojedinim slučajevima.

Pri izgradnji zbirke koriste se tri metode: 1) Konverzija podataka prenosi podatke iz izvornika u drugi format primjenjiv za određenu uporabu u digitalnom okruženju; 2) Migracija podataka, koja podatke iz starijeg sustava pretvara u odgovarajući model podataka aktalnog sustava (podaci se stalno ažuriraju i pohranjuju u novoj verziji); 3) Emulacija podataka, u okviru koje se program koji više ne postoji obnavlja uz pomoć novijih programa.

Svi radni postupci imaju jednu zajedničku karakteristiku, rizik od gubitka informacija i vjerodostojnosti izvornika. Papir se može raspasti, tvrdi diskovi postati nečitljivi, poslužitelji s vremenom prestati raditi, a poznati digitalni oblici se s vremenom raspršiti. Iako postoje razna istraživanja na temu budućnosti medija za dugoročnu pohranu, niti jedna trenutno nije dostupna široj javnosti i preostaje nadati se istom.

Poziv na suradnju

Uzimajući u obzir sve navedeno, kao i činjenicu da je ovaj Arhiv jedini sveučilišni umjetnički arhiv uključen u ICARUS mrežu, ovaj projekt se može i treba shvatiti kao priliku za širenje moguće suradnje koja bi uključila stvaranje digitalnih arhiva za suvremene skladatelje širom Europe, posebno iz istočne i jugositočne Europe, budući da aktualna istraživanja pokrivaju uglavnom srednjoeuropsko područje. Takve bi platforme, poput opisane „Archiv der Gegenwart“, mogle stvarateljima i njihovim djelima omogućiti veću javnu vidljivost i povećati interes za njih, kao i potaknuti istraživanja tih tema, pa bi svatko mogao imati koristiti od tih digitalnih arhiva. Opća je ideja projekta stvoriti jedinstvenu europsku mrežu ili platformu suvremene glazbe, uz dodatne naglaske na pojedine teme od zajedničkog interesa, kao što su, primjerice, opisani „portreti“. Svi zainteresirani za suradnju su dobrodošli i pozvani su javiti se projektom timu i Arhivu. ■

Dokumentarno gradivo iz portreta Richarda Dünsera

Arhiv Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu

Ariana Novina

Arhiv Akademije likovnih umjetnosti (ALU) Sveučilišta u Zagrebu specijalni je arhiv koji posjeduje gradivo od posebnog povijesnog i kulturnog značaja. Arhivsko gradivo na ALU sakupljalo se od samog osnutka ustanove. Iako prvih desetljeća djelovanja Arhiv nije bio organiziran kao služba, arhivsko i registraturno gradivo iz tog razdoblja je prilično dobro očuvano. Tada su Arhiv vodili profesori, tajnici i službenici ALU prema raspoloživim mogućnostima. Akademija likovnih umjetnosti uvrštena je u grupu imatelja arhivskog i registraturnog gradiva I. i II. kategorije, a ta kategorizacija obvezuje ALU da se s posebnom brigom odnosi prema svojem gradivu koje predstavlja jedan od najznačajnijih izvora za povijest umjetnosti 20. stoljeća u Hrvatskoj.

Branko Šenoa © Arhiv ALU

Povijest ALU

Akademija likovnih umjetnosti u Zagrebu utemeljena je 1907. godine naredbom Kraljevske hrvatske-slavonske-dalmatinske zemaljske vlade, Odjela za bogoštovje i nastavu pod nazivom Kraljevsko zemaljsko više obrazovnište za umjetnost i umjetni obrt (ubrzo preimenovano u Privremenu višu školu za umjetnost i umjetni obrt).

Što je prethodilo osnivanju i tko su bili inicijatori otvaranja takve likovne ustanove u ovom dijelu Europe?

Akademija likovnih umjetnosti, Ilica 85

Na poticaj dr. Izidora Kršnjavog, tadašnjeg predstojnika Odjela za bogoštovje i nastavu u Kraljevskoj zemaljskoj vladi, 1895. izgrađeno je šest atelijera po nacrtima Hermana Bolléa, za umjetnike koji su završili nauke u inozemstvu. To su bili: Celestin Medović, Ferdo Kovačević, Robert Valdec, Robert Frangeš Mihanović, Oton Iveković i Robert Auer. Tih šest atelijera izgrađeno je na starom zagrebačkom Prilazu, iza Zemaljskog rođilišta. Skoro deset godina kasnije, krajem 1903. otvoren je privatni slikarski tečaj B. Čikoša Sessie i M. Clementa Crnčića.

Dakle, osnivanje Privremene više škole za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu, proizašlo je iz velike potrebe za znanjem na području likovnih umjetnosti, a do osnivanja ustanove bili su neophodni odlasci na školovanje u Munchen, Beč, Rim i Pariz bili su neophodni.

Prvi nastavnici na novoosnovanoj ustanovi bili su: Menci Clement Crnčić za crtanje, Bela Čikoš Sessia za slikarstvo, Robert Frangeš Mihanović za kiparstvo i Branko Šenoa za povijest umjetnosti. Privremena viša škola imala je svoj ustrojni statut te disciplinarni red. Uvjet za upis u školu bio je završena niža realna gimnazija ili obrtna škola, na prijemnom se ispitu moralo polagati risanje živog modela /glave/ ugljenom, a kandidat je morao pokazati dovoljno vještine u crtanju. Prvi ravnatelj škole bio je

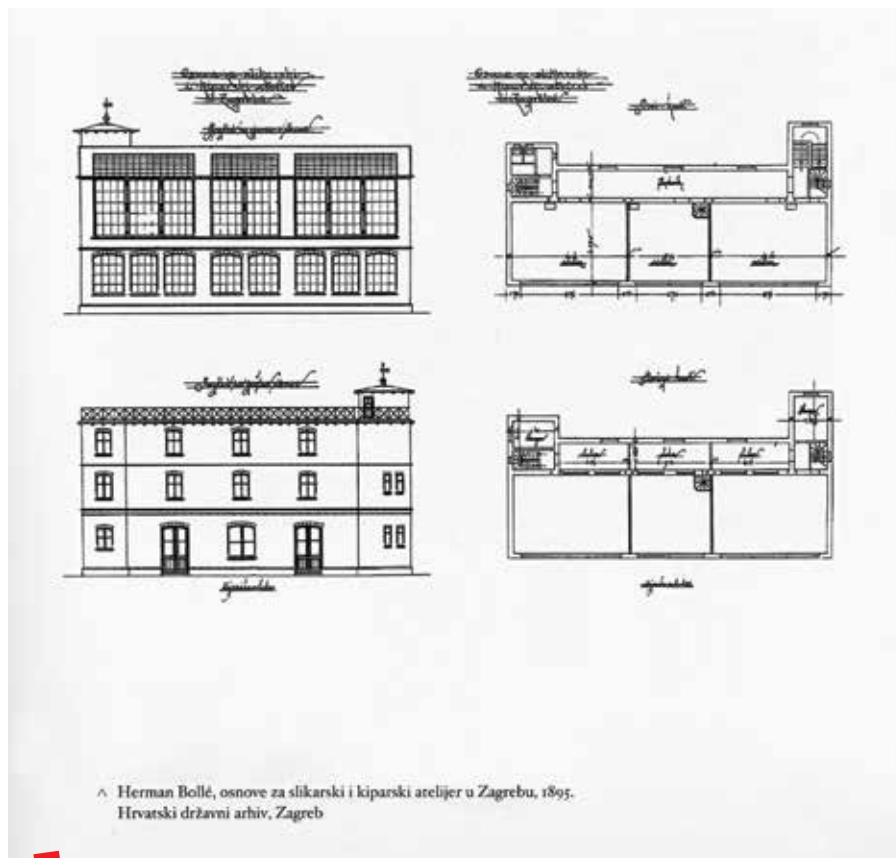
Robert Frangeš. Iz prvih dokumenata akademijinog arhiva saznajemo da su rane godine – od 1907. do 1920. bile usmjerene na umjetničko-obrtničko nastojanje, kao što govori i sam naziv škole, a osnutkom te važne ustanove i neizmjenim zalaganjem njenih prvih profesora osnivača i studenata, utemeljeno je središte likovnog života naše sredine.

Godine 1921. proširuje se Kraljevska viša škola za umjetnost i umjetni obrt (tijekom povijesti mijenjala je nazive) po nacrtu arhitekta Čire Ivekovića, a 1922. dolaskom Ivana Meštrovića mijenja se koncepcija nastavnih

Fotografija prof. Bele Čikoš Sessie s učenicama Privatne slikarske škole © Arhiv ALU

▲ Herman Bolle, osnove za slikarski i kiparski ateljejer u Zagrebu, 1895.
Hrvatski državni arhiv, Zagreb

Slikarski i kiparski Ateljeji u Zagrebu iz 1985. © Arhiv ALU

planova i programa. Dekorativno-obrtni pristup zamijenjuje tzv „čista umjetnost“, a od 20-tih godina na dalje popunjava se profesorsko vijeće: Maksimilijan Vanka, Olga Höcker, Joza Kljaković, Drago Ibler, Zlatko Šulentić, Tomislav Krizman, Vladimir Becić, Omer Mujadžić, Ljubo Babić, Marino Tartaglia, Krsto Hegeđušić i drugi. Godine 1941. Kraljevska akademija za umjetnost i umjetni obrt mijenja naziv u Akademija likovnih umjetnosti i te se godine obuka vrši u dva odjela: za čistu umjetnost i za nastavnike. Odjel za čistu umjetnost se dijeli na: Odjel za slikarstvo sa grafikom, Odjel za kiparstvo i Odjel za umjetničku arhitekturu.

Nakon Drugog svjetskog rata, na kiparski odsjek dolaze novi nastavnici: Antun Augustinčić, Grga Antunac, Vanja Radauš, Vjekoslav Rukljač, Ivan Sabolić i Ivan Jeger. Oni su donijeli novost u pristupu shvaćanja kompozicije i slobodnijeg tretiranja forme.

Godine 1953. izgrađeno je novo krilo zgrade zbog potrebe za proširenjem prostora. U niskom prizemlju smještene su grafičke radionice s pomoćnim prostorijama. Gradnja je trajala do 1957. i od tada pa do danas u tim prostorima smješten je Grafički odsjek

ALU koji počinje s radom akademske godine 1956./57. kada se upisuje prva generacija studenata kod prof. Frana Baće, a godinu dana kasnije kod prof. Marijana Detonija. Od te godine Detoni uvodi obavezu sakupljanja likovnih radova svojih studenata, koji danas čine bogatu grafičku zbirku fundusa ALU.

Nastavnički odsjek ALU osnovan je kao Pedagoški odsjek 1959., a obnovljen 1977. pod nazivom Nastavnički odsjek. Akademske godine 1977./78. ALU s Filozofskim fakultetom u Zagrebu organizira zajednički inter-fakultetski studij za školovanje nastavnika, odnosno profesora likovnog odgoja i umjetnosti.

Medijsko usmjerenje unutar Nastavničkog odsjeka počinje s radom 1997./98., a danas je to Odsjek za animirani film i nove medije, koji nedvojbeno pokazuje da se na Akademiji razmišljalo o proširenju znanja studenata u novim oblicima izražavanja (fotokinetička umjetnost, umjetnost prostora, happening, instalacije i dr.)

Godine 1997. osnovano je i Usmjerenje za medaljarstvo i malu plastiku unutar dodiplomskog studija kiparstva.

Veliki događaj u cjelokupnom povijesnom razvoju Akademije također je i osnivanje Studija restauriranja umjetnina (danas Odsjek za Konzerviranje i restauriranje umjetnina), koji obrazuje buduće stručnjake za restauratorsko-konzervatorske poslove, a koji počinje s radom akademske godine 1997./98. Studij se usmjerava kao odsjek koji ima dva usmjerenja, slikarstvo i kiparstvo, a prvi se putu u Hrvatskoj sustavno, na institucionalnoj osnovi obrazuje profil: diplomirani restaurator-kipar i diplomirani restaurator-slikar.

Sredinom 90-tih godina osnivaju se nove stručne službe na Akademiji koje su neodvojivo povezane s nastavom i cjelokupnim funkcioniranjem ustanove. To su Služba za izdavaštvo i izlagaštvo i Služba za međunarodnu i međusveučilišnu suradnju. Treba spomenuti i Akademijinu biblioteku, koja je osnovana usporedo s osnivanjem Akademije, fundus umjetnina koji također funkcionira od samog osnutka Akademije te arhiv koji svojim vrijednim gradivom svrstava ALU u kategorizirane stvarateljke arhivskoga gradiva.

Danas se nastava odvija u zgradama u Ilici, Jabukovcu i Zamenhoffovoj te u prostorijama zgrade u Zagorskoj ulici. ALU danas provodi šest studijsko-obrazovnih programa: slikarski, kiparski, grafički, nastavnički, restauratorski te studij animiranog filma i novih medija, koji su usklađeni s bolonjskim procesom u visokom školstvu.

Slikarski odsjek ALU

Posjetitelji Akademijinih programa u Noći muzeja © ALU

Predstavljanje monografije 20 godina OKIRU © ALU

Izložbe u prostorima Akademije © ALU

Arhivsko gradivo ALU

Akademija likovnih umjetnosti u Zagrebu organizira i provodi nastavnu, umjetničku, visokostručnu i znanstvenu djelatnost. Unutarnji ustroj, djelokrug rada službi, izbor čelnika te druga bitna pitanja o radu ustanove propisuju se Statutom koje donosi akademsko vijeće, uz suglasnost Senata.

Od samog osnutka ustanove, do danas formirale su se slijedeće dokumentacijski cjeline:

- Dokumentacija tijela upravljanja
- Dokumentacija vezana uz organizaciju i upravljanje
- Građevinsko-projektna dokumentacija objekta imatelja
- Dokumentacija Fundusa umjetnina i zbirke studentskih radova
- Studentska dokumentacija
- Kadrovska dokumentacija
- Financijsko-računovodstvena dokumentacija
- Dokumentacija Ljevaonice bronce
- Dokumentacija Majstorskih radionica
- Dokumentacija Ispitnog povjerenstva za rad u prosvjetnim ustanovama
- Dokumentacija APU
- Dokumentacija izlagaštva i izdavaštva: Zbirka plakata, kataloga, fototeka, hemeroteka, umjetnički projekti ustanove
- Dokumentacija međunarodne i međusveučilišne suradnje

Gradivo koje je do sada digitalizirano su Matični listovi studenata 1920-1989, dio Fotodokumentacije i dio dokumentacije Izlagaštva i izdavaštva.

Vrlo važna ustrojvena jedinica Akademije, koja je i fizički smještena uz Arhiv akademije, je Fundus umjetnina i zbirka studentskih radova koja se sastoji od slika, crteža, skulptura i grafika, većinom studentskih radova, ali i radova profesora te donacija. Dio te zbirke Rješenjem Ministarstva kulture ima status kulturnog dobra.

Sveukupna količina gradiva Arhiva akademije iznosi cca 260 d/m za vremensko razdoblje od 1907. do danas.

Arhivsko gradivo akademije služi prvenstveno djelatnicima ustanove, studentima i profesorima za njihov umjetnički i znanstveni rad, ali je pod određenim uvjetima dostupno i vanjskim korisnicima. (Pravilnik o zaštiti arhivskog i registraturnog gradiva ALU, Pravilnik o radu čitaonice Arhiva ALU, Uputa o postupanju s nekonvencionalnim (elektroničkim) gradivom na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu).

Zadnjih 20 godina Arhiv akademije sudjeluje u svim važnijim događanjima na ALU kao što su Dan akademije, Noć muzeja, Dani otvorenih vrata i sl. Također, samostalno ili u suradnji sa srodnim baštinskim institucijama organizira izložbe, predavanja i radionice vezane uz umjetničke i znanstvene projekte i na taj način prezentira inovativne pristupe u istraživanju povijesnih izvora.

Kontinuirani proces digitalizacije fondova, u skoroj budućnosti otvara mogućnost suradnje Akademije likovnih umjetnosti s drugim hrvatskim i međunarodnim institucijama kroz projekte vezane uz digitalizaciju kulturne baštine.

Kontinuirani proces digitalizacije fondova u skoroj budućnosti otvara mogućnost suradnje Akademije likovnih umjetnosti s drugim hrvatskim i međunarodnim institucijama kroz projekte vezane uz digitalizaciju kulturne baštine. ■

Izložba publikacija Akademije likovnih umjetnosti © ALU

Više informacija o Arhivu Akademije likovnih umjetnosti dostupno je na: http://www.alu.unizg.hr/alu/cms/front_content.php?idcat=136&lang=1

Matični list Juraja Plančića s Kraljevske akademije za umjetnost i umjetni obrt © Arhiv ALU

Topoteka – dostupna svima

Alexander Schatek

Povijesno materijali koji su u privatnom vlasništvu u velikoj su opasnosti: bilo da tijekom svojega života prođu kroz različite ruke koje mogu manipulirati s njima; bilo zato što nema prostora ili sluha za njihovo čuvanje. Koje su mogućnosti da se ti često vrijedni dokumenti sačuvaju od uništenja? Da ih se fizički i digitalno zaštititi i učini dostupnima široj javnosti? Na kojim se platformama može zajedno pretraživati gradivo iz različitih izvora, u posjedu pojedinaca i baštinskih ustanova? Tko može raditi takve „male poslove“ i kako se takav trud može financirati?

Mrežni arhiv Topoteka već je realizirao takve želje više od 250 puta uz pomoć mjesnih suradnika amatera (*citizen scientists*). Kao dodatak digitalnoj arhivskoj platformi, Topoteka također pruža znanje i iskustvo (*know-how*) za uključivanje volonterskog rada i masovnog prikupljanja podataka (*crowd sourcing*) u taj proces.

Primjer iz austrijske zajednice: početak

Lokalna povijesna udruga „Negdje“ već je pripremila i organizirala niz povijesnih izložbi, lokalni povjesničar je napisao novu povijesnu kroniku zajednice, a lokalni muzej ima vrlo malo posjetitelja. U te svrhe kontaktirano je više mještana kako bi se prikupili slikovni materijali i popunile neke praznine u znanju. Fotografije su digitalizirane, a izvornici su vraćeni vlasnicima. No samo je dio tih prikupljenih

materijala korišten za publikacije. Digitalne kopije su sada pohranjene na tvrdom disku gospodina X i samo on ih može vidjeti, a sadržaj slika može se pronaći samo putem naziva datoteke (Hauptplatz_1910_Bild02.jpg) i zbog toga su mnogi koji su dali slike nezadovoljni jer njihove fotografije i prilozima nisu objavljeni.

Idući korak

Članovi povijesne udruge „Negdje“ saznali su za mogućnost pokretanje Topoteke u njihovoj općini. Općina bi preuzela naknadu za održavanje vlastite Topoteke, a članovi povijesne udruge pod stručnim vodstvom regionalnog povjesničara preuzeli bi brigu o već digitaliziranim slikama. Detaljno bi se opisao svaki zapis u skladu s međunarodnim arhivskim standardom, označilo bi se pozicije fotografija i kutove gledanja na karti te bi se stare slike povezale s njihovim trenutačnim lokacijama. Regionalni muzej „Negdje“ digitalno bi objavio nekoliko primjera svojega gradiva kako bi uz pomoć buduće Topoteke privukao pozornost na sebe i svoje vrijedne zbirke online.

Otvorenje

Nakon što je lokalni digitalni arhiv, Topoteka općine Negdje, dostigao dostatnu veličinu za predstavljanje, općina poziva na prvu prezentaciju svoje Topoteke u sklopu povijesne manifestacije ili sličnog javnog

dogadjanja. U lokalnim novinama se objavljuju oglasi, postavljaju se plakati formata A2, a kućanstvima se šalje e-mail A4 formata; „Otvaranje naše Topoteke, priče iz naše prošlosti.“ U večernjim satima, na svečanosti u župnoj dvorani, koju je otvorio lokalni glazbeni sastav, načelnik općine Negdje održao je uvodni govor u kojem je pozvao sve mještane da zajednički dopunjuju zbirku starim fotografijama, video zapisima i informacijama. Ravnateljica lokalnog muzeja uvjerava da će biti na raspolaganju za obogaćivanje i ažuriranje zbirke i da će preuzeti znanstveno pokroviteljstvo Topoteke.

Primjenjeno u širem opsegu

Ova metodologija, opisana na razini lokalne zajednice, u više je navrata primjenjena kao regionalni projekt. Kako bi se pojačala javna svijest o regionalnoj povijesti aktivnosti izgradnje lokalnih Topoteka koordinirane su u LEADER projektima „Povezivanje aktivnosti ruranog razvoja“ (*Liaison entre actions de développement de l'économie rurale*). U gornjoaustrijskoj regiji, u području dunavsko-češke

šume (Donau-Böhmischer Wald) 37 općina je pokrenulo Topoteke, a u regiji Weinviertel-Ost njih 35. U tim je projektima LEADER financirao aktivnosti zajedničkog povijesnog rada koji uključuje edukacijske sastanke Topotekara, javna događanja, izložbe u cijeloj regiji, komunikaciju, publikacije, zajednički rad povjesničara i veliki završni događaj na koji su pozvani administratori i političari. Čak i ako LEADER prođe nakon tri godine, Topoteke kao izvori identifikacije stanovništva ostaju. I – održavaju se i šire.

zajednice kako bi osigurali izvore i susreli se s bronim novim temama što odgovara njihovim privatnim interesima.

- ◆ Baštinske ustanove, radom dobrovoljaca koji je neprocjenjiv dobivaju besplatno nove izvore za daljnji znanstveni rad. Također, putem Topoteka ustanove mogu osigurati dodatnu prisusnost na internetu.

Topoteka je win-win situacija za sve. Tako je ovoga proljeća Donja Austrija omogućila rad svojih 150 Topoteka online. ■

Topoteka otkriva mnoštvo informacija

Tko ima koristi?

U načelu, svi uključeni dionici:

- ◆ Javnost, jer svatko može pronaći svoga pradjeda i njegovu kuću ili teme iz kulturne svakodnevnice samo jednim klikom miša koristeći pojmove za pretraživanje, vremenske crte i interaktivne mape.
- ◆ Zajednice, uključivanjem stanovništva u povijesne teme kroz događanja oko Topoteke jačajući na taj način veza sa zajednicom.
- ◆ Topotekari, zaljubljenici u lokalnu povijest, dobivaju legitimitet

Topoteka ukratko

- ◆ Topoteka: <https://www.topothek.at/en/>
- ◆ 650.000 zapisa na Topoteka platformi
- ◆ više od 260 Topoteka zbirki u 13 europskih država
- ◆ više od 20 Topoteka u Hrvatskoj
- ◆ jednostavan rad – opisivanje, predstavljanje, pretraživanje
- ◆ partneri: ICARUS i ICARUS Hrvatska
- ◆ kontakt: info.icarushr@gmail.com.

Topoteka Vinkovačke jeseni u virtualnom arhivu

Grb Vinkovačkih jeseni

Vedrana Lugić, Tihomir Marojević

Topoteka „Vinkovačke jeseni u virtualnom arhivu“ nastala je suradnjom udruge Vinkovački šokački rodovi, Gradske knjižnice i čitaonice Vinkovci, Državnog arhiva u Vukovaru te Turističke zajednice grada Vinkovaca uz pomoć ICARUS-a Hrvatska.

Vinkovačke jeseni su manifestacija koja svojim bogatim programom okuplja zaljubljenike u pjesme i plesove Slavonije i Srijema, ali i cijele Hrvatske pa i dijaspore. Moglo bi se reći kako se radi o manifestaciji koja predstavlja vinkovačku i hrvatsku etnološku prošlost, sadašnjost, a vjerojatno i budućnost.

Prve Vinkovačke jeseni održane su 1966. godine kao rezultat razgovora o tome kako proslaviti nekoliko obljetnica, što socijalističkih, što nacionalnih, što gospodarskih koje su bile te godine. Svemu tome trebalo je dati i službeni značaj i političku podršku.

U početku je na Vinkovačkim jesenima sudjelovalo dvadesetak folklornih društava, najviše iz vinkovačke okolice, ali se godinama broj sudionika povećao i proširio na folklorne grupe iz cijele Hrvatske i dijaspore.

Vinkovačke jeseni su najveći brend grada Vinkovaca i predstavljaju najveću etnološku manifestaciju u ovome dijelu Europe. O značaju i popularnosti Vinkovačkih jeseni svjedoče i brojke jer Vinkovci, grad s nešto više od 30.000 stanovnika, za vrijeme Vinkovačkih jeseni zabilježi 150.000 posjetitelja. Ukupan broj sudionika se penje na brojku od 8.000. Na središnjim događanjima, svečanosti otvorenja te mimohodu sudionika se okuplja cjelokupan državni vrh, a izravno ih prenosi Hrvatska radiotelevizija. Sve rečeno predstavlja opravdan razlog za ulaganje u Topoteku Vinkovačkih jeseni, kako bi na jedan moderan način dodatno promovirali Vinkovačke jeseni, Vinkovce i hrvatsku etnološku baštinu te omogućili njihovo istraživanje.

Topotekom se želi u digitalnom obliku sačuvati povijest Vinkovačkih jeseni, tj. ostavštinu jednog naroda, jedne regije i jednog grada koju nitko ne može iskorijeniti niti kopirati. Ona je trajna i predstavlja jedinstveni spoj kulturne baštine, običaja i autentičnosti.

Topoteka pod nazivom „Vinkovačke jeseni u virtualnom arhivu“ je zapravo jedinstvena priča jednog grada o žiteljima i gostima koji su ispisali povijest najveće etnološke manifestacije u ovom dijelu Europe. Ovo je priča koja ima početak i koja nema kraja, jer je otvorena svima koji se žele uključiti i sudjelovati u očuvanju i promoviranju povijesti i tradicije Vinkovačkih jeseni.

S izgradnjom Topoteke se krenulo u lipnju 2018. godine kada je dr. sc. Vlatka Lemić ispred ICARUS Hrvatska u Gradskoj knjižnici i čitaonici Vinkovci predstavila mogućnosti Topoteke kao digitalnog alata. Nakon toga, partneri u ovom projektu započeli su s izgradnjom Topoteke nazvane Vinkovačke jeseni u virtualnom arhivu.

Prvo predstavljanje javnosti bilo je upriličeno 5. rujna 2018. u vrijeme održavanja 53. Vinkovačkih jeseni.

Danas na Topoteci rade tri topotekara koji su je od lipnja 2018. obogatili s 1.006 jedinica, obrađenih prema opisnim standardima Topoteka platforme. Izvorni dokumenti objavljeni na Topoteci se nalaze u fondovima Državnog arhiva u Vukovaru, Turističke zajednica grada Vinkovaca i Gradske

knjižnice i čitaonice Vinkovci te u zbir-kama privatnih osoba koje su ih ustupile za potrebe Topoteke. Većina dokumenata su fotografije, njih 766, tu je još 165 raznih dokumenata, 62 teksta, deset objekata i tri video zapisa.

S ovom količinom sadržaja Topoteka Vinkovačke jeseni u virtualnom arhivu najveća je u Republici Hrvatskoj. Partneri u ovome projektu izgrađuju Topoteku radi opće društvene koristi. Na ovaj se način osigurava dodatna usluga korisnicima, skrbi za lokalnu povijest i lokalnu zajednicu te dokazuje osnivačima i korisnicima kako su uključene institucije otvorene za nove tehnologije i kako prate potrebe svojih korisnika koji žele što brži i lakši pristup informacijama, odnosno građi. Također, Topoteka je ujedno i digitalna zbirka pa se može reći kako je i zaštita građe dodana vrijednost Topoteke. ■

Topoteka Vinkovačke jeseni - Smotra folklor 1970-ih, iz privatne zbirke mr. sc. Vere Erl

INFO

Topoteka Vinkovačke jeseni u virtualnom arhivu:
<https://vinkovacke-jeseni.topoteka.net/>

KONTAKT

Stjepan Prutki, DAVU: stjepan.prutki@davu.hr
 Anita Miškić, TZG Vinkovci: tzvinkovci@gmail.com
 Tihomir Marojević, GKVK: tiho98@gmail.com

„Vrgorac nekad“: virtualni čuvar povijesti starog Vrgorca, njegovih priča, ljudi i lokalnog identiteta

Branko Radonić

Vrgorac nekad

Vrgorac je srednjovjekovni gradić u srednjoj Dalmaciji, strateški smješten na sjecištu puteva iz unutrašnjosti prema moru. Istoimena krajina je zaokružena funkcionalna i geografska cjelina koja se pruža između planinskog lanca Biokovo-Rilić i granice s Bosnom i Hercegovinom. To je mjesto zanimljive i dinamične povijesti, o čemu svjedoče brojni arheološki lokaliteti i povijesni izvori u hrvatskim i stranim arhivima. Vrgorac je bio sjedište stare župe Gorske, kasnije osmanlijske nahije, mletačkog teritorija - krajine, a od vremena francuske uprave 1807. i općina, kroz 19. i 20. stoljeće najčešće u sastavu makarskog kotara.

Usprkos njezinu bogatstvu, Vrgorac svoju povijest ne istražuje jer nema institucija poput muzeja, arhiva ili instituta koje bi se bavile tim poslom, a koji je izuzetno važan za lokalni kulturni identitet ovog kraja. Zato se događa kolektivni zaborav čak i vitalno važnih događaja za lokalnu zajednicu. Detalje gubimo za svega nekoliko godina, a važnija sjećanja na događaje traju onoliko koliko traje život pojedinca koji je njima svjedočio. Ako se povijest ne arhivira, ne istražuje, analizira, objavljuje i prezentira, onda nema tko prenijeti kolektivno pamćenje s jedne generacije na drugu, a time se čini nepopravljiva šteta jednoj malo zajednici poput Vrgorca.

Međutim, nema smisla čekati dok Vrgorac dobije institucije za čuvanje pamćenja i dok se iz pvoja razvije njegova historiografija, već je potrebno ne gubiti dragocjeno vrijeme i odmah djelovati. Iz toga razloga sam pokrenuo projekt „Vrgorac nekad“ koji ima za cilj čuvati sjećanja i istraživati povijest Vrgorca kroz sličice društvenog života njegovih stanovnika i tako kreirati vrijedan povijesni mozaik za generacije koje dolaze.

Bačvari obitelji Trlin, Vrgorac 50-ih godina

Još od kraja studija povijesti i geografije u Zadru te povratka u Vrgorac pisao sam povijesne tekstove na lokalnim blogovima i tiskanima medijima. Građani su mi već tada počeli donositi stare fotografije iz svojih obiteljskih albuma. Fotografije bih skenirao i vraćao im originale, jer mi njihovo čuvanje nije bilo od presudne važnosti, dovoljna mi je digitalna kopija. Ta činjenica je uvelike olakšavala suradnju jer građani, logično, nisu bili skloni poklanjati svoje obiteljsko blago. Ali čak da bi samo i posudili fotografije za skeniranje, bilo je potrebno steći njihovo povjerenje, jer su mnogi imali iskustva iz prošlosti da su za različite privatne ili javne potrebe posuđivali svoje obiteljske fotografije, ali ih nikad ne bi dobili natrag.

Ipak, ovakvim vidom suradnje s građanima fotografije su ipak bile dostupne samo meni, ali ne i široj javnosti pa sam zato 2. ožujka 2015. na Facebooku pokrenuo stranicu „Vrgorac nekad“. Radi se o osobnom projektu

čiji se rezultati koriste i u aktivnostima Društva prijatelja vrgorske starine, udruzi kojoj sam inicijator i predsjednik. Od samog početka svaka je fotografija skenirana u visokoj rezoluciji, dobila je svoj redni broj i opis (ili opis šireg povijesnog događaja čiji detalj prikazuje), inicijale vlasnika, a mnoge od njih imaju i numerirane inačice kako bi građani mogli sami upisivati imena i prezimena osoba koje prepoznaju.

Društvena mreža se zaista pokazala kao vrlo zahvalan medij za ovakav projekt jer zahvaća sve skupine stanovništva, od mladih do umirovljenika, neovisno o mjestu boravka, što je bilo jako važno s obzirom da Vrgorac ima brojnu dijasporu u domovini, diljem Europe, u Americama, Australiji i Novom Zelandu. Dijaspore se na taj način vrlo usko povezala sa zavičajem svojega podrijetla i s njime razmijenila svoja sjećanja. Ista stvar se dogodila i u samom Vrgorcu, na relaciji stari-mladi.

Do ovoga trenutka više od tri stotine građana je posudilo svoje fotografije za „Vrgorac nekad“, objavljeno je preko tisuću starih fotografija Vrgorca i njegovih sela i zaselaka, a na njima se nalazi barem desetak tisuća stanovnika Vrgorske krajine od kojih velika većina odavno više nije među nama. Brojke su tim značajnije kada se zna da cijela Vrgorska krajina danas broji oko pet tisuća stanovnika.

Ovim projektom stare fotografije Vrgorca (i ljudi na njima) su ponovno oživjele, inače bi skrivene u nekoj ladici bile osuđene na propast zaborava i „zuba vremena“. Ovako su sačuvane i omogućile su popularizaciju lokalne povijesti u najširoj javnosti koja je prezentirana na svima razumljiv i dostupan način. I što je najvažnije – čuvaju vrgorski lokalni identitet.

Ovim projektom stare fotografije Vrgorca (i ljudi na njima) su ponovno oživjele, inače bi skrivene u nekoj ladici bile osuđene na propast zaborava i „zuba vremena“. Ovako su sačuvane i omogućile su popularizaciju lokalne povijesti u najširoj javnosti koja je prezentirana na svima razumljiv i dostupan način. I što je najvažnije – čuvaju vrgorski lokalni identitet. ■

Limena glazba Vrgorac

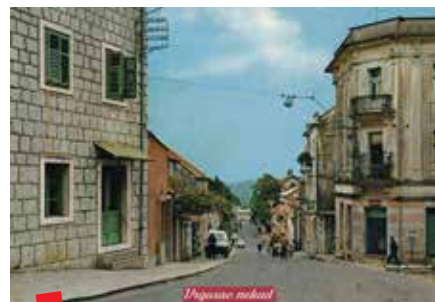
Vrgorac, 60-ih godina

Rondari župe Vrgorac

Centar Vrgorac, najstarija ulica Pijaca 1913.

Facebook stranica Vrgorac nekad

Čekupanje vune, Ercegovo selo, Vrgorac, 70-ih godina

INFO

Vrgorac nekad pogledajte na:
<https://www.facebook.com/Vrgoracnekad/>

Kontakt: Branko Radonić, arhiv.vrgorcanin@gmail.com

Digitalizacija osobnih fondova u Državnom arhivu u Bjelovaru

Senad Adulović

Potreba za digitalizacijom osobnih fondova Rudolfa Fingerhuta i Nikole Ashenreitera javila se iz nekoliko objektivnih razloga. Prije svega zbog adekvatnijeg korištenja izvornika u obilježavanju 100. godišnjice početka i završetka Prvog svjetskog rata, omogućavanja kvalitetnije dostupnosti gradiva zbog velikog interesa istraživača te zbog sudjelovanja Državnog arhiva u Bjelovaru u nacionalnom programu digitalizacije arhivskog, knjižničnog i muzejskog gradiva i pokretanja projekta „Hrvatska kulturna baština“.

Osobni fond Rudolf Fingerhut (HR-DABJ-430)

Rudolf Fingerhut rođen je 1880. godine u Sisku. Vojnu službu započeo je 1901. u 16. pješačkoj pukovniji u kojoj je službovao do kraja rata 1918. i bio njezin zadnji zapovjednik. Od 1919. do 1925. godine bio je namještenik u Prvoj hrvatskoj štedionici u Bjelovaru, a od 1935. do 1941. radio je u jednoj bjelovarskoj trgovačkoj tvrtci. Uspostavom NDH u proljeće 1941. ponovo je mobiliziran u djelatnu vojnu službu sa službom u Bjelovaru koju je vršio do kolovoza 1943. kada je demobiliziran. Nakon rata živio je u Zagrebu gdje je i umro 1969.

Ostavštinu Rudolfa Fingerhuta donirao je njegov sin Leo 1998. godine, a podijeljena je između Državnog arhiva u Bjelovaru i Gradskog muzeja u Bjelovaru. Naknadno, 2004. godine, predao je Državnom arhivu u Bjelovaru nekoliko izvornih skica sa ratišta u Srbiji. Tako je bjelovarski arhiv preuzeo arhivsko gradivo koje sadrži dokumente 16. pješačke pukovnije, dokumente o civilnoj i vojnoj službi Rudolfa Fingerhuta, slike s ratišta u Srbiji i Rusiji, vojne skice s ratišta i stampe, a u Gradskom muzeju nalazi se uniforma Rudolfa Fingerhuta, foto-albumi s ratišta i posuđe 16. pješačke pukovnije. Dokumenti osobnog fonda Rudolf Fingerhut često su se koristili

Iskaznica Nikole Aschenreitera kao pripadnika Narodne zaštite u Bjelovaru (HR-DABJ-1201-5 Digitalna zbirka Nikola Aschenreiter)

u istraživanju i organiziranju izložbi na temu Prvog svjetskog rata.

Gradivo je predano u Arhiv u omotnicama velikog formata (veličina A3), s popisom sadržaja na poleđini svakog omota. Iznimka je spomenar 16. pješačke pukovnije koji je ukoričen i u formi knjige. Priprema gradiva za digitalizaciju bila je ujedno prilika za arhivističko sređivanje osobnog fonda. Gradivo je razvrstano u sedam serija: Vojna služba Rudolfa Fingerhuta, Vojne medalje, Dokumenti 16. pješačke pukovnije, Vojne skice s ratišta, Fotografije, Mirnodopska služba Rudolfa Fingerhuta, Stampati.

U seriji o vojnoj službi nalaze se dokumenti koje je morao prikupiti kao kandidat za mjesto djelatnog časnika u 16. pješačkoj pukovniji, dokumenti potrebni za ženidbu, službeni dokumenti iz vremena djelatne službe, dokumenti o napredovanju i premještanju, osobni kartoni i listovi, dokumenti o ranjavanju, kao i dokumenti o službovanju u oružanim snagama NDH

(npr. zapovijed o mobilizaciji 1941. i zapovijed o postavljenju za zapovjednika mjesta Bjelovar).

Serija vojnih medalja jedinstvena je po tome što osim službenih dokumenata o dodjeli medalja za zasluge na ratištu i u službi (srebrna i brončana medalja za zasluge) sadrži i crteže odlikovanja koje je nacrtao sam Fingerhut. U seriji se nalazi i statut propisan od strane austrougarskog Ministarstva rata iz 1917. godine o dodjeli medalja za zasluge.

Kao zadnji zapovjednik 16. pješačke pukovnije Rudolf Fingerhut sačuvao je dosta dokumenata pukovnije iz vremena prije Prvog svjetskog rata i vremena provedenog na bojištima u Srbiji i Rusiji. Sačuvana je mobilizacijska objava od 26. srpnja 1914., dokumenti o ukidanju i preustroju 16. pješačke pukovnije iz 1919., kazališni program s potpisima časnika iz 1912., ratni dnevnik pukovnije sa datumima i mjestima bojevanja u razdoblju od kolovoza 1914. do kolovoza 1916. godine (*Kriegskalender*

Skice položaja 16. pješačke pukovnije prije prelaska Drine i položaj na dan 6. kolovoza 1914. (HR-DABJ-1201-4 Digitalna zbirka Rudolf Fingerhut)

des k.u.k. Warasdiner Infanterieregiment Nr. 16), jubilarne markice povodom obilježavanja 333. godine osnivanja 16. pješačke pukovnije. Posebno treba istaknuti spomenar 16. pješačke pukovnije (*Gedenkbuch des Offizierskorps des k.u.k. Warasdiner Infanterieregiments*) ukoričen u smeđu kožu, koji sadrži potpise časnika prije odlaska na ratište u Srbiju, sliku austrougarskih časnika s časnicima japanske carske vojne misije prilikom njihove posjete 16. pješačkoj pukovnici 22. srpnja 1914., ilustraciju uniformiranih časnika sa oznakama 16. pješačke pukovnije i uspomenu na tečaj albanskog jezika 7. travnja 1914. s potpisima polaznika.

U posebnu seriju izdvojene su originalne rukom crtane skice položaja 16. pješačke pukovnije iz kolovoza 1914. prije forsiranja rijeke Drine, situacije nakon prelaska Drine i prvih borbenih djelovanja protiv srpskih postrojbi narednih dana. Skice su složene kronološkim redom kako bi se pratio ratni put pukovnije, od rasporeda postrojbi 16. pješačke pukovnije na granici sa Kraljevinom Srbijom u istočnoj Bosni s 5. na 6. kolovoza 1914. godine, do položaja pukovnije 18. kolovoza 1914. u 12 sati s ucrtanim pravcima napada na srpske položaje i skicom rasporeda postrojbi u noći sa 18. na 19. kolovoza 1914. kod mjesta Kozjak.

U bjelovarskom arhivu pohranjen je tek manji dio fotografija jer ih je većina donirana Gradskom muzeju u Bjelovaru. Od postojećih fotografija formirana je digitalna serija koja sadrži fotografije nastale na tri ratišta, srpskom, ruskom i talijanskom.

Fotografije daju uvid u dio vojničke svakodnevnice u pozadini i na ratištu, a nastale su na vojnim vježbalištima prilikom smotre postrojbi, u prostoru vojarne, u zemunicama i prilazima bojišnici. Sačuvana je samo jedna izvorna fotografija iz vojničkih dana na kojoj se nalazi Rudolf Fingerhut, dok su ostale „fotografije“ u stvari kopirani preslici izvornih fotografija. Važno je napomenuti da su u digitalnoj podzbirci neke fotografije virtualno izdvojene iz drugih serija i umetnute u seriju fotografija kao što je primjerice ona snimljena prilikom posjeta japanskih časnika 16. pješačkoj pukovnici 1914. koja se izvorno se nalazi u spomenaru pukovnije.

Nakon završetka rata i uspostave Kraljevine SHS Rudolf Fingerhut se posvetio civilnom životu. Iz tog razdoblje sačuvani su dokumenti o njegovom umirovljenju izdani od strane austrijskog vojnog ureda za likvidaciju u Beču, priznavanje invaliditeta i mirovine od strane Ministarstva vojske i mornarice Kraljevine SHS, potvrda iz 1920. o statusu činovnika u bjelovarskoj filijali Prve hrvatske štedionice i uvjerenje Komande vojnog okruga u Bjelovaru iz 1922. da mu se može izdati putovnica za putovanje u Austriju, Njemačku i Čehoslovačku.

U seriju stampata uvršteni su dokumenti različitog sadržaja koje je Rudolf Fingerhut prikupio tijekom svog vojnog službovanja. U seriji se posebno ističe, zbog svog grafičkog dizajna, bon austrijskog društva Crvenog križa iz 1882. Pored toga serija još sadrži narudžbenicu za službeni spomenar vojske Austro-Ugarske Monarhije i logorski vjesnik njemačkih oružanih snaga stacioniranih u Bjelovaru iz 1943. godine.

Fond je digitaliziran 2019. godine u Državnom arhivu u Bjelovaru bez angažiranja vanjskih suradnika. Digitalizirano gradivo pohranjeno je u TIFF obliku. Fotografije su digitalizirane u rezoluciji od 1200 dps, a tekstualni dokumenti u rezoluciji od 600 dps. Gradivo je organizirano u 71 mapu i 442 datoteke u veličini od 23,5 GB i sastavni je dio matične Digitalne zbirke HR-DABJ-1201 pod nazivom HR-DABJ-1201-4 Digitalna zbirka Rudolf Fingerhut.

Osobni fond Nikola Aschenreiter (HR-DABJ-1380)

Osobni fond Nikola Aschenreitera primljen je u Državni arhiv u Bjelovaru kao privatna donacija gradiva koja sadrži osobne dokumente Nikole Aschenreitera iz vremena Prvog i Drugog svjetskog rata. Najvrijedniji dokumenti u fondu su dopisnice pisane za vrijeme boravka na ruskom bojištu i u ruskom zarobljeništvu u vremenu od 1914. do 1917. godine.

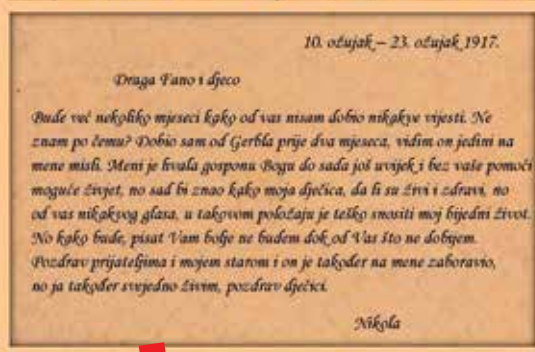
Nikola Aschenreiter rođen je 1885. u Koprivnici, a kao dijete doselio je s roditeljima u Bjelovar. Prije odlaska u rat živio je u Bjelovaru i bio je veleposjednik. Mobiliziran je u srpnju 1914. u austrougarsku vojsku i služio je u 3. bataljonu tvrđavskog topništva u Przemyslu u Galiciji koja je tada bila najveća austrougarska pojasna tvrđava na sjeveru Austro-Ugarske Monarhije.

Nakon duge opsade ruske postrojbe osvojile su tvrđavu i grad 22. ožujka 1915. i pri tome zarobile veliki broj austrougarskih vojnika. Kroz sadržaj dopisnica može se pratiti ratni i zarobljenički put Nikole Aschenreitera. Nakon zarobljavanja prvo određište bilo je mjesto Tver, koje se nalazi u Tverskoj oblasti sjeverozapadno od Moskve. Nakon toga prebačen

Fotografija satnika I. klase Rudolfa Fingerhuta (HR-DABJ-1201-4 Digitalna zbirka Rudolf Fingerhut)

Pisma Nikole Aschenreitera iz zarobljeništva (HR-DABJ-1201-5 Digitalna zbirka Nikola Aschenreiter)

je u mjesto Sapažok u Ryazanskoj oblasti jugoistočno od Moskve, u kojem je boravio do 1. srpnja 1915. kada je prebačen na posjed baruna M. V. Palunina koji se nalazio u selu Avdotinka nedaleko od Shilova, isto u Ryazanskoj oblasti u kojem je ostao do kraja zarobljeništva.

Osobni fond je digitaliziran u prosincu 2014. i siječnju 2015. godine od strane djelatnika Državnog arhiva u Bjelovaru. Prije digitaliziranja gradivo je tehnički sređeno i pripremljeno za digitaliziranje.

Izvorno arhivsko gradivo digitalizirano je u TIFF obliku u rezoluciji od 600 dps. Digitalna zbirka sadrži 67 mapa i 186 datoteka u veličini od 2,78 GB. Digitalizirano gradivo podijeljeno je po sadržaju u dvije osnovne serije (mape) koje sadrže osobne dokumente Nikole Aschenreitera i pisma iz Rusije, a unutar svake serije digitalizirani dokumenti su sadržajno razvrstani u podserije (mape). Svaka stranica

izvornog dokumenta je digitalizirana i spremljena u podseriju po pripadajućem sadržaju. Digitalna zbirka je sastavni dio matične Digitalne zbirke HR-DABJ-1201 pod nazivom HR-DABJ-1201-5 Digitalna zbirka Nikola Aschenreiter.

U prvoj seriji nalaze se osobni dokumenti Nikole Aschenreitera izdani tijekom Drugog svjetskog rata od strane vlasti NDH (iskaznica Narodne zaštite, iskaznica pripadnika oružanih snaga NDH i iskaznica za živežne namirnice) te porezna iskaznica Narodnog odbora kotara Bjelovar s podacima o plaćenom porezu u razdoblju od 1956. do 1957. godine.

U drugoj seriji nalaze se digitalizirana pisma s ruskog ratišta i iz ruskog zarobljeništva. U izvorniku su sačuvane 72 dopisnice pisane u razdoblju od 4. kolovoza 1914. do 1. rujna 1917. U digitalnom obliku dopisnice su kronološki razvrstane u podserije po godinama, a unutar godina po datumima. Zbog mehaničkih oštećenja izvornoga gradiva ispod svake digitalizirane dopisnice napisan je prijepis izvornog teksta u čistopisu zbog lakšeg čitanja i razumijevanja.

Izvorni dokumenti nastali tijekom rata, bilo kao potreba za komunikacijom s bližnjima ili službeno evidentiranje dužnosti, predstavljaju vrijedan izvor o jednom vremenu i sudbini tzv. „malih ljudi“ u Velikom ratu. Potreba ljudi da ostave dokumentirani trag pismom, crtežom ili fotografijom o događajima, osobama i krajevima pomažu da se danas, ali i ubuduće, stvori što objektivnija slika o Prvom svjetskom ratu i njegovom utjecaju na pojedinca i društvo u cjelini. Nekada su istraživači morali osobno dolaziti u arhive kako bi proučavali izvorne dokumente dok je u današnje vrijeme, digitalizacijom izvornog arhivskog gradiva i njegovim distribuiranjem, to moguće pregledati i putem društvenih mreža, portala i internetskih stranica. ■

Grb Kraljevske i carske varaždinske pješačke regimente baron von Giesl (HR-DABJ-1201-4 Digitalna zbirka Rudolf Fingerhut)

INFO

Digitalni arhiv DABJ pogledajte na: <https://www.dabj.hr/d-kriz.php>

Aschenreiterova pisma iz zarobljeništva pogledajte na: <https://www.dabj.hr/d-prvisr.php>

Digitalizacija fonda Pravoslavna parohija Carev Dvor - Prespa

Nikica Tasevska

Selo Carev Dvor udaljeno je otprilike 5 km od grada Resena i jednako toliko od sjeverne obale Prespanskog jezera. Prvi put se spominje u turskim izvorima i to popisima stanovništva iz 1519. i 1583. godine.

Prilikom čišćenja potkrovlja, Crkveni odbor crkve Svetog Nikole otkrio je brojne arhivske zapise te je vjerujući da se radi o značajnom otkriću zatražio pomoć od Državnog arhiva Republike Sjeverne Makedonije. Pregledom gradiva stručnjaci iz Državnog arhiva su utvrdili da ga je potrebno što prije prenijeti u arhiv i srediti kako bi se izbjeglo njegovo daljnje propadanje zbog prisutne vlage i glodavaca. Nakon postignutog dogovora Državnog arhiva i Crkvenog odbora crkve Svetog Nikole, to je i učinjeno.

Sačuvano gradivo obuhvaća razdoblje od 1919. do 1941. godine, na srpskom jeziku i pruža nam informacije ne samo o crkvi, već i o selima i stanovništvu parohije. Značajno je za našu društvenu povijest, a posebno je vrijedno jer je u Državnom arhivu danas sačuvano vrlo malo zapisa iz tog razdoblja i te vrste. Jedan od uzroka je što su susjedne zemlje tijekom okupacije ovih područja navedeno gradivo odnosile u svoje arhive. U tom razdoblju područje današnje Sjeverne Makedonije bilo je podijeljeno na četiri crkvene upravne jedinice: Skopsku mitropoliju te Ohridsku, Bitoljsku i Zletovo-strumišku episkopiju, koje su kao dio Makedonske pravoslavne crkve činile dio Srpske pravoslavne crkve. Parohija Carev Dvor u Prespanskoj teritorijalnoj jedinici pripadala je Bitoljskoj episkopiji.

Gradivo je po preuzimanju u Državni arhiv upisano u Knjigu inventara pod rednim brojem 1508, te potom obrađivano u nekoliko faza.

U prvoj fazi, u Odjelu za sređivanje i obradu arhivskog gradiva – Staro razdoblje, zapisi su identificirani, sređeni i organizirani u 13 arhivskih

Podaci o crkvama u parohiju, 1929.

kutija s 1.132 arhivske jedinice odnosno 3.942 listova i 8 knjiga, te je izrađeno obavijesno pomagalo. Predloženo je da se zbog lošeg fizičkog stanja gradiva poduzmu daljnje mjere njegove zaštite pa je druga faza nastavljena u Odjelu za zaštitu gradiva, točnije Laboratoriju za konzervaciju i restauraciju. Ondje su primjenama odgovarajućih tehnika utvrđene vrste i stupanj oštećenja te poduzete mjere za sprječavanje njihovog širenja. Obavljeno je mehaničko čišćenje, izbjeljivanje, uklanjanje mrlja i otkiseljavanje nakon kojih je započeta restauracija koja se u Državnom arhivu obavlja na dva načina: ručno i strojno.

U ovom slučaju primijenjena je ručna restauracija odnosno ručno laminiranje, na posebnom restauratorskom stolu, korištenjem japanskog papira i restauratorskog glačala. Po završetku konzervacije i restauracije, obrada ovog fonda je ušla u svoju treću i posljednju fazu - digitalizaciju.

Snimanje gradiva obavljeno je Book2Net Profi skenerom u formatu TIFF pri razlučivosti od 300 dpi. Po završetku snimanja podaci iz obavijesnog pomagala povezani su s digitalnim snimcima.

Digitalizacija ovog fonda važna je ne samo zbog zaštite izvornog gradiva, već i kao jamstvo Crkvenom odboru da su izvorni dokumenti sigurno pohranjeni u Državnom arhivu dok su istodobno u svakom trenutku dostupni u digitalnom obliku, čime se eliminiraju dodatni troškovi i vrijeme za putovanje iz Carev Dvora u Skopje. S druge strane, digitalizacija je posebno važna za buduće istraživače zbog brojnih genealoških podataka koje ovo gradivo sadrži. Spomenut ću svoj primjer: tijekom sređivanja gradiva naišla sam na dokument svog pradjeda, njegov pisani pristanak na udaju svoje kćeri koji je poslao iz Argentine. ■

Virtualna izložba „Parižanin s Vuke“ Gradske knjižnice Vukovar

Borivoj Čalić, Eleonora Đekić, Jelena Miškić

Nikola Andrić (posveta Ksaveru Šandoru Gjalskom, 1905.), Virtualna izložba „Parižanin s Vuke“

Gradska knjižnica Vukovar osvojila je 2018. prvu nagradu na natječaju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu „Baština na mreži: izradi virtualnu izložbu u NSK“. Na natječaj je bio prijavljen prijedlog izrade izložbe „Parižanin s Vuke – Život i djelo Nikole Andrića“.

Zašto Nikola Andrić?

Nikola Andrić (Vukovar, 1867. – Zagreb, 1942.) bio je logičan izbor. Kao osoba velikog znanja i širokih interesa, uz to i goleme radne energije, Nikola Andrić je svojim radom zadužio brojna područja duhovnog života. Pri spominjanju svega što je radio i uradio nije riječ tek o pukom nabranjanju.

Već je njegov kazališni rad kao dramaturga i intendanta Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu, pa osnivača i prvog intendanta Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku, njegovi prijevodi dramskih tekstova za izvođenje na kazališnoj sceni, rad na obrazovanju glumaca i podizanju kazališne kulture svojega vremena dovoljan da ispuni cijelu jednu radnu biografiju.

Što reći za uzorno priređene knjige *Hrvatskih narodnih pjesama* s temeljitim i vrijednim studijama koje i danas mogu poslužiti kao primjer kako takve poslove treba raditi.

Andrićeve književno-povijesne i filološke studije osigurale su mu zapaženo mjesto u povijesti hrvatske književnosti i jezikoslovlja. Slikovni rječnik Šta je šta prvo je djelo takve vrste u hrvatskoj kulturi, a u okviru ovog projekta digitaliziran je u cijelosti.

Pothvat oko nakladničke edicije *Zabavna biblioteka* na kojoj su odgojene generacije čitatelja vrijedan je spomena i u širim razmjerima. Dodatni motiv bila je i činjenica da Gradska knjižnica Vukovar, jedina u Hrvatskoj, posjeduje sve knjige objavljene u ovoj zbirci. Riječ je o 441 svesku od kojih mnogi nose potpise ili pečate vukovarskih vlasnika.

Nikola Andrić postao je 1927. prvi počasni građanin Vukovara. Rodni grad mu se odužio nazivajući njegovim imenom ulicu u kojoj se rodio, danas njegovo ime nosi i jedna vukovarska osnovna škola, a 1965. otkriveno je i spomen-popsrje, jedno od prvih postavljenih u vukovarskom javnom prostoru, rad prof. Brane Crlenjaka.

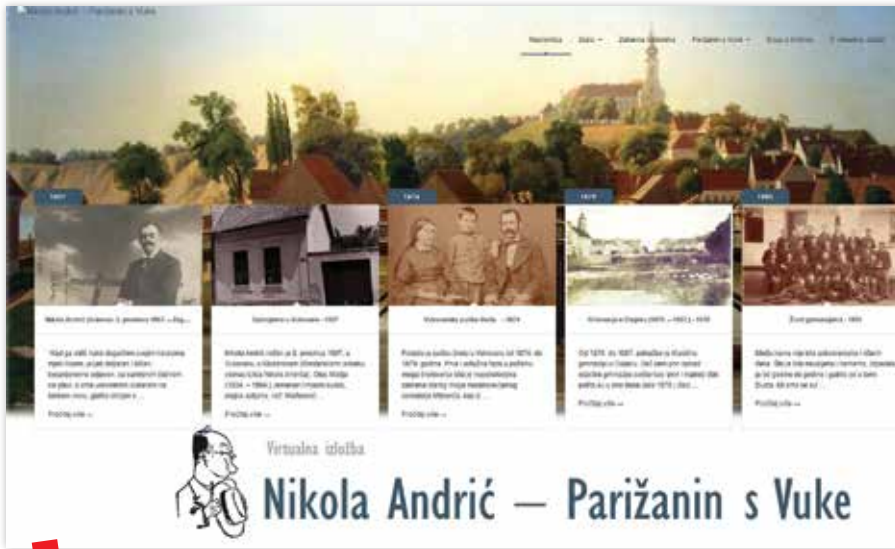
Povodom 140-godišnjice rođenja i 65-godišnjice njegove smrti Gradska knjižnica Vukovar priredila je 2007. veliku izložbu koja je uvelike bila vodilja današnjoj digitalnoj inačici. Uz izložbu je objavljen i reprezentativni katalog.

Nakon početnih koraka u digitalizaciji svoje vrijedne građe, kojom su u okviru Digitalne zbirke Gradske knjižnice Vukovar predstavljeni ekslibrisi i pečati kao oznaka vlasništva knjiga, karta vukovarskog kotara iz 1909., vrlo rijetki primjerci novina *The Bata Salesman* iz 1938. i knjižica Placida Belavića *Sv. Bono mučenik* iz 1924., virtualna izložba pokazala se kao značajan iskorak u radu Gradske knjižnice.

Digitalna zbirka posljedica je procesa digitalizacije – prijenosa sadržaja stvarnog objekta u novi, digitalni, medij. Virtualna izložba (virtualno – ne postoji u stvarnosti u materijalnom smislu) nastaje odabiranjem digitalnih objekata (slika, zvuka, filma) koje povezuje neka zajednička ideja ili tema. Nastaje na isti način kao što se stvara i „prava“, „materijalna“ izložba – s tom razlikom što ova virtualna postoji samo kao mrežni proizvod (na internetu) i uz pomoć tehnoloških rješenja i alata koji omogućuju oblikovanje mrežnog proizvoda pa se slobodno može reći kako je ovdje riječ o tehnologiji u službi sadržaja. Kao i kod svake druge izložbe, pričanjem neke priče posreduje se i interpretira baština, sadržaj se vrednuje i uređuje radi korištenja u najrazličitije svrhe (otkrivanje, učenje, zabava), a s obzirom na mrežnu dostupnost virtualne izložbe to bi se u punom smislu moglo nazvati „baštinom u svijet“.

Virtualnom izložbom predstavljen je raznolik i opsežan rad Nikole Andrića. On je prikazan kao osoba velike radne energije i širokih interesa, ali je osvijetljeno i njegovo privatno i obiteljsko ozračje. Kronološki je putem izabrane slikovne i tekstualne građe predstavljen njegov životni put te u posebnim cjelinama glavna područja njegovog rada.

Početna stranica virtualne izložbe „Parižanin s Vuke“

Virtualna izložba „Parižanin s Vuke“ sadrži više od 250 digitaliziranih slikovnih priloga u kojima su svoje mjesto našli mnogi zanimljivi, široj javnosti nepoznati, detalji iz Andrićeva profesionalnog i privatnog života. Dragocjena je bila pomoć i suradnja Gradskog muzeja Vukovar, potomaka Nikole Andrića te drugih ustanova i pojedinaca.

Bilo je vrlo izazovno iz mnoštva prikupljene građe odabrati ono što će ovakvog čovjeka dostojno predstaviti i kao stvaratelja i kao osobu te sve to pretočiti u medij u kojem se Gradska knjižnica Vukovar okušala prvi put. Rezultat je prvi pravi digitalni oblik nastao u vukovarskoj knjižnici koji zadovoljava najviše standarde struke i aktualnog tehnološkog okvira. Važno je naglasiti i kako su poštovane sve odredbe koje se odnose na autorska prava.

Virtualna izložba o Nikoli Andriću po prvi put je okupila na jednom mjestu gotovo svu digitaliziranu građu o ovom stvaratelju. Ta građa se fizički nalazi na raznim mjestima. Dio je digitaliziran za potrebe ovog projekta, dok je dio kreiran za potrebe drugih projekata. Na jednom su mjestu okupljena sva Andrićeva digitalizirana djela te se ovdje mogu pogledati u cijelosti.

Ono što je posebna kvaliteta virtualne izložbe kao medija jest činjenica da je riječ o otvorenom projektu koji se može mijenjati, preoblikovati i doradivati, a svakom korisniku daje priliku za dalje i detaljnije istraživanje ne samo Andrićeva života i rada nego i ozračja vremena u kojem je živio i djelovao. Izložba je dostupna na mrežnim stranicama Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i Gradske knjižnice Vukovar. ■

INFO

Virtualnu izložbu „Nikola Andrić – Parižanin s Vuke“ pogledajte na: <http://virtualna.nsk.hr/nikola-andric/>

Više o Gradskoj knjižnici Vukovar saznajte na: www.gkvu.hr

SAZNAJTE VIŠE:

Nikola Andrić predstavljen je i na suradničkom portalu Znameniti.hr koji okuplja digitalnu građu velikana hrvatske kulture, znanosti, umjetnosti i javnog života iz različitih zbirki i repozitorija. Portal je nastao i izgrađuje se zajedničkim radom više kulturnih i znanstvenih institucija (HAZU, IEF, NSK, LZMK, KGZ, DAVU, MUO, ICARUS Hrvatska) sa svrhom veće dostupnosti i lakšeg korištenja nekomercijalnih znanstvenih, kulturnih i umjetničkih digitalnih sadržaja istraživačima i široj javnosti.

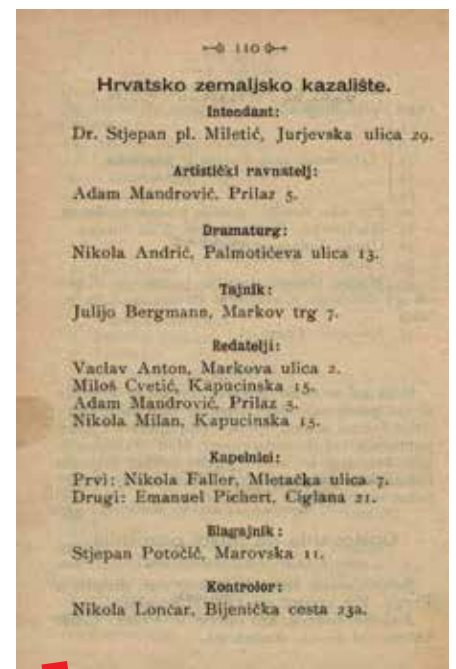
Nikola Andrić na Znameniti.hr:
<http://znameniti.hr/?object=list&mr%5B12036%5D=a>

Popsrje Nikole Andrića u Vukovaru

Literarna djelatnost Nikole Andrića, Virtualna izložba „Parižanin s Vuke“

Prvi Kazališni almanah (1895.), Virtualna izložba „Parižanin s Vuke“

Digitalni laboratorij NSK – *makerspace* kultura u knjižnicama

Ivana Čadovska, Dragana Koljenik, Ivona Milovanović

Premda je s radom započeo još u ožujku 2019. godine, uspostavljanje usluge 3D ispisa za korisnike, Digitalni laboratorij Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (NSK) službeno je otvorio svoja vrata 21. siječnja 2020. godine.

Uz novi, specijalizirani prostor Digitalnog laboratorija NSK predstavljena je i proširena djelatnost koja će osim već ustaljene usluge 3D ispisa obuhvaćati i obrazovni te razvojni aspekt. Kroz razna događanja poput Dana otvorenih vrata, Knjižnica se kroz prostor Digitalnog laboratorija otvara korisnicima, knjižničarima, ali i svim zainteresiranim građanima te ostalim institucijama, građanskim udrugama, inicijativama i tvrtkama, kako bi zajedno radili na stvaranju kulture inovacija u knjižnicama i izvan njih. Digitalni laboratorij NSK razvijat će se kao *makerspace* – fizički i virtualni prostor za upoznavanje, kreativno korištenje, učenje te eksperimentiranje s novim digitalnim tehnologijama, kao mjesto susreta entuzijasta i kreativaca, ali i mjesto za stručno usavršavanje i provođenje raznih aktivnosti svih sudionika iz područja obrazovanja, kulture, znanosti i umjetnosti. Svojim prostorom, opremom za rad te okupljanjem stručnjaka iz raznih područja, program Digitalnog laboratorija NSK nastojat će obuhvatiti sve sastavnice *maker* kulture, sa svrhom ispunjavanja temeljnih misija i vizija koje počivaju na suradnji, inkluziji, održivom razvoju i dijeljenju znanja.

Velika pozornost posvećena je edukativnom aspektu, stoga će se tako korisnici Knjižnice, ali i ostali spomenuti dionici društva imati priliku upoznati s 3D tehnologijom i 3D modeliranjem kroz razna događanja i radionice, a naknadno i s drugim digitalnim tehnologijama i alatima. Kao središnja matična knjižnica Republike Hrvatske i središnja knjižnica Sveučilišta u Zagrebu, NSK ima odgovornost biti predvodnik u razvoju

DigiLab NSK

i implementaciji tehnologija i usluga primjerenih digitalnom dobu u kojem živimo, stoga je poseban naglasak stavljen na ulogu Digitalnog laboratorija NSK kao podrške i referentne točke za sve vrste knjižnica u Hrvatskoj pri uvođenju digitalno orijentiranih usluga i razvojnih projekata u tom području. Jedan od prvih koraka u tom smjeru je osmišljen tečaj pod nazivom „Digitalni laboratorij: uspostavljanje i provođenje usluge 3D ispisa“ u sklopu ovogodišnjeg programa Centra za stalno stručno usavršavanje knjižničara. Na tragu suradnje i sudjelovanja u međunarodnoj zajednici International GLAM Labs community, Digitalni laboratorij NSK služit će i kao mjesto za eksperimentiranje s digitalnim podacima i digitaliziranom baštinom kroz projekte, edukacije i događanja koja za svoj cilj imaju aktivno angažiranje (*engaging*) korisnika s digitaliziranom građom. Krajnji cilj navedenih aktivnosti je poticanje kreativnog korištenja (*reuse*) i aktivno sudjelovanje knjižnica u kreativnoj industriji.

Na svečanom otvorenju novog prostora u siječnju predstavljen je i prvi veći projekt Digitalnog laboratorija NSK – Smart Library NSK. Riječ je o mobilnoj aplikaciji, odnosno virtualnom vodiču kroz prostor i usluge Nacionalne

i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Aplikacija je namijenjena krajnjim korisnicima Knjižnice, a kontekstualizira prostor od 36.478 kvadratnih metara te smisleno povezuje 22 lokacije sa 22 različite usluge za više od 15.000 korisnika. Projektom se želio stvoriti temelj za razvoj Pametne knjižnice (*Smart Library*) kao dijela infrastrukture Interneta stvari (IoT) te istražiti mogućnosti primjene IoT tehnologija u knjižnicama, što je konkretno učinjeno izradom navedene mobilne aplikacije koja virtualno povezuje korisnika i knjižnicu. Nakon detektiranja i analize korisničkih potreba te razvoja web i mobilne infrastrukture, u prostor Knjižnice instalirani su *beaconi* – *low bluetooth* uređaji koji omogućuju lociranje unutar prostora i odašiljanje poruka mobilnim uređajima koji se nađu u njihovom dometu. Nakon testiranja, beta verzija mobilne aplikacije puštena je u produkciju u siječnju, a buduće aktivnosti preusmjerit će se na istraživanje korištenja te održavanje i daljnji razvoj samih aplikacija.

Projektom Smart Library NSK uspješno je ostvarena suradnja s partnerima iz javnog i privatnog sektora te je projekt u potpunosti financiran vanjskim izvorima u tri kruga – putem programa financiranja Ministarstva kulture

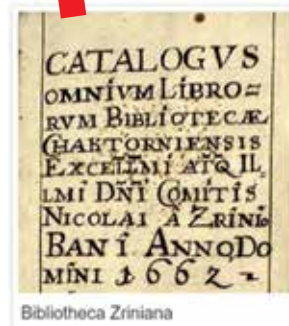

digitalna.nsk.hr

Portal digitalnih zbirki Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu

Otvorenje 21.1.2020.

Portal Digitalna NSK okuplja brojne digitalne zbirke i sadržaje

Bibliotheca Zriniana

Digitalna zbirka inozemne Croatice

Flora Croatia

Gajeva knjižnica

RH u kategoriji Knjižnična djelatnost – Razvojni programi i projekti za 2018. i 2020. godinu te putem natječaja Hrvatskog Telekomu Generacija Next u kategoriji Istraživački znanstveni projekti za 2018. godinu.

Putem navedenih interdisciplinarnih usluga i programa Digitalnog laboratorija NSK knjižnica nastoji prilagoditi svoju organizacijsku kulturu kako bi brzo, učinkovito i uspješno odgovorila na sve izazove koje pred nju stavlja suvremeni korisnik te aktivno sudjelovala u stvaranju digitalnog društva. Rezultat tih nastojanja ogledat će se u osiguravanju inače nedostupne opreme, alata i softvera korisnicima i široj javnosti, edukacijama, radionicama i raznim događanjima s ciljem kreativnog korištenja novih tehnologija te realizaciji novih projekata utemeljenih na novim partnerstvima u javnom i privatnom sektoru, sve u svrhu proširivanja tradicionalne uloge Knjižnice za nove načine učenja, rada, igre i življenja. ■

Smart Library NSK

■ INFO

Više informacija o Digitalnom laboratoriju NSK saznajte na: <http://lab.nsk.hr/>.

Mobilnoj aplikaciji Smart Library NSK pristupite na: <http://smart.nsk.hr/>.

Digitalizacija fotografija – što, kako i zašto?

Ivan Huljev

U organizaciji Instituta za povijest umjetnosti (IPU) u Zagrebu je 14. i 15. studenog 2019. održana radionica „Digitalizacija fotografija – što, kako i zašto“. Edukativna *hands-on* radionica interaktivnog i diskurzivnog formata odvijala se u prostorijama fotolaboratorija Instituta kao popratni dio programa uz retrospektivnu studijsku izložbu „Branko Balić – pozorni promatrač“. Izložba autorica koncepcije Irene Šimić i dr. sc. Sandre Križić Roban, bila je postavljena od 29. listopada do 24. studenoga u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu, u suradnji s Institutom za povijest umjetnosti. Posvećena je fotografu i povjesničaru umjetnosti Branku Baliću (1930. – 1976.), oslanjajući se na vrijedno gradivo Fotoarhiva Branko Balić koje objedinjava 12.000 negativna pohranjenih u Institutu za povijest umjetnosti od 1977. godine.

U fokusu radionice, na kojoj je sudjevalo desetak polaznika (povjesničari umjetnosti, muzealci, etnolozi, arheolozi, fotografi), a koju su vodili Irena Šimić i Paolo Mofardin (IPU) u suradnji s dr. sc. Hrvojem Gržinom (HDA) i Zoranom Svrtanom (MUO), bili su upravo analogni c/b fotografskih negativi Branka Balića. Prvog dana radionice Hrvoje Gržina je govorio o definiciji fotografije, mogućim načinima čuvanja

Na radionici „Digitalizacija fotografija – što, kako i zašto“, snimio polaznik Pavao Toth

Na radionici „Digitalizacija fotografija – što, kako i zašto“, snimio polaznik Pavao Toth

istih te o temi digitalizacije i pravilnog rukovanja fotografijama ili negativima prilikom tih postupaka. Primjerice, adekvatna digitalizirana kopija fotografije ili negativa izrađena u svrhu zaštite samog predmeta trebala bi imati vidljive i vanjske rubove negativa, što nije obavezno ako korisnika zanima sam vizualni sadržaj fotografije unutar zadanog kadra fotografskog negativa. Zoran Svrtan govorio je o tome zašto je naša obaveza određene fotografije i fotografske zbirke digitalizirati, to jest koji su kriteriji i prioriteti kod pripreme digitalizacijskih projekata, jer je ključno planiranje procesa digitalizacije, kao i određivanje što se i u koje svrhe digitalizira. Odgovori na ta pitanja definiraju osnovne parametre postupka digitalizacije, primjerice veličinu i gustoću (dpi) prema kojoj se fotografije skeniraju. U pripremnim fazama bitno je stvoriti i jasnu sliku u vremenskim, prostornim i financijskim sredstvima te broju kvalificiranog osoblja potrebnima za provedbu postupka digitalizacije. Valja uzeti u obzir i tehnološke promjene u postupcima digitalizacije, pri čemu je za primjer istaknuta činjenica da je početkom 2000-ih godina 200 dpi bila najveća moguća veličina gustoće skeniranog zapisa, pri čemu tako digitalizirane zbirke danas mogu

poslužiti tek kao pregledni formati.

Polaznici radionice pregledavali su i proučavali negative i fotografije iz Fotoarhiva Branka Balića uz pomoć raznovrsnih uređaja, uz načine pravilnog rukovanja i pregleda negativa i fotografija na koje je uputila voditeljica radionice Irena Šimić. Polaznici su također uz pomoć mobilnih uređaja i fotoaparata sami iskušavali različite tehnike i pristupe digitalizacije fotografija i negativa, uz jasan stav da se takav način digitalizacije u praksi može koristiti samo za svrhu brzog pregleda fotografskih izvora, nipošto u svrhu adekvatnih digitalnih zaštitnih kopija izvornika.

Drugi dan radionice fotograf Paolo Mofardin (IPU) polaznicima radionice demonstrirao je digitalizaciju negativa uz pomoć digitalnog fotoaparata, reprofotografskog stola i rasvjete namijenjene za tu svrhu, imajući u vidu uvjete koji moraju biti zadovoljeni kako bi se fotografiranje pravilno izvršilo (rasvjeta, postavke na fotoaparatu i sl.). Paolo Mofardin objasnio je i ograničenja takve vrste postupaka digitalizacije, poput nedovoljno dobre rezolucije za razliku od one koju mogu pružiti profesionalni skeneri. Polaznici su upućeni i u osnove postprodukcije, to jest računalne obrade

digitalnih fotografija koristeći uobičajene računalne programe za tu svrhu, koja između ostalog podrazumijeva i fazu inventarizacije koja se djelomično razlikuje od nekadašnjih uobičajenih postupaka. Polaznici su na kraju radionice imali priliku samostalno provesti postupak digitalizacije prethodno izluzenog fotografskog gradiva – c/b negativa iz Fotoarhiva Branko Balić, uz pomoć profesionalnog skenera i uz mentorstvo Irene Šimić, pri čemu su svladali pravilnu manipulaciju i postavljanje negativa u skener te iskušali različite pristupe u kvaliteti skeniranja. Radionica je uz praktični i diskurzivni dio bila popraćena popisom korisne literature te mrežnih izvora (prvenstveno digitalizirane zbirke fotografija i negativa u repozitorijima ustanova u otvorenom pristupu), kao i čitav niz preporuka za korištenje različitih programa koji pomažu u osmišljavanju i provedbi kvalitetnih projekata digitalizacije. ■

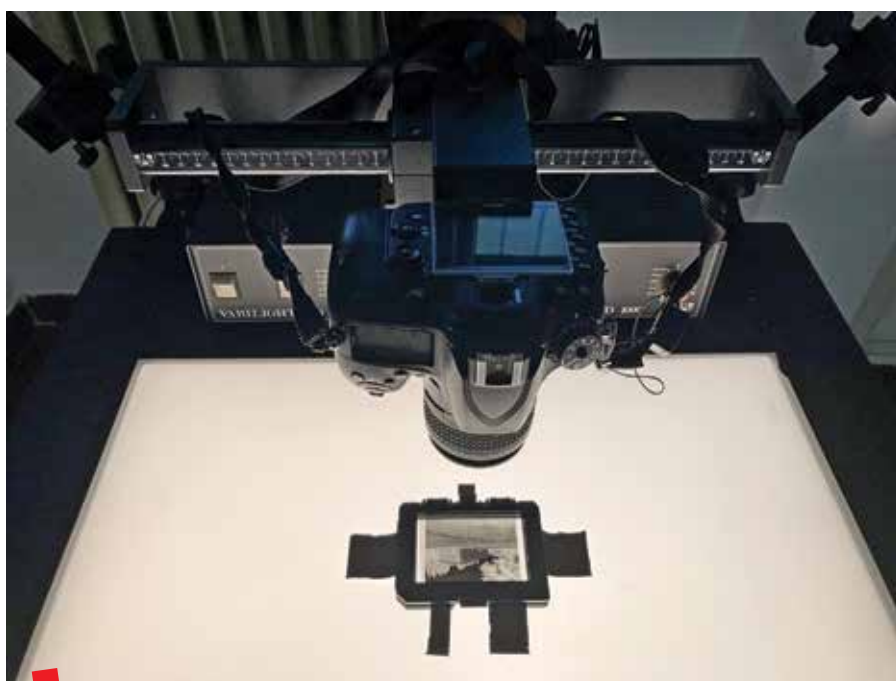

Na radionici „Digitalizacija fotografija – što, kako i zašto“, snimio polaznik Pavao Toth

INFO

Više o Fotoarhivu Branko Balić saznajte na:
<https://www.ipu.hr/article/hr/432/fotoarhiv-branko-balic>
 Kontakt: isimic@ipu.hr

Na radionici „Digitalizacija fotografija – što, kako i zašto“, snimio polaznik Pavao Toth

Pozivnica za izložbu „Branko Balić – pozorni promatrač“

Međunarodna konferencija „Tuzlanski arhivski dani“, Tuzla, 27. i 28. rujna 2019.

Jasmin Jajčević

U organizaciji Društva arhivskih zaposlenika Tuzlanskog kantona 27. i 28. rujna u hotelu Mellain u Tuzli održana je dvodnevna međunarodna konferencija pod nazivom „Tuzlanski arhivski dani“. Konferencija je okupila stručnjake iz arhivistike, povijesti i informacijsko-komunikacijskih tehnologija iz Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Srbije. Izloženo je 19 znanstvenih radova u okviru zadane teme „Elektronski zapisi kao povijesni izvori četvrte generacije – značaj, zaštita i korištenje“, što je vrlo aktualna problematika s obzirom na činjenicu da u arhive već godinama stiže sve više digitalne građe. Osim izlaganja, na konferenciji je bila upriličena i prezentacija arhivske opreme i informacijskih sustava za upravljanje e-zapisima.

Plakat Međunarodne konferencije „Tuzlanski arhivski dani“.

Međunarodnu konferenciju „Tuzlanski arhivski dani“ organiziralo je Društvo arhivskih zaposlenika Tuzlanskog kantona pod pokroviteljstvom Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke, a sponzori konferencije bili su Kabas d.o.o. Sarajevo i Itineris d.o.o. Tuzla.

Konferenciju je svečano otvorio ministar za kulturu, sport i mlade u Vladi Tuzlanskog kantona Srđan Mićanović, a u uvodnom dijelu su sudionike pozdravili i gosti iz Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Srbije:

- ♦ dr. sc. Dinko Čutura, direktor Hrvatskog državnog arhiva,
- ♦ dr. sc. Silvija Babić, predsjednica Hrvatskog arhivističkog društva,
- ♦ Lela Pavlović, direktorica Međuopštinskog historijskog arhiva Čačak i predsjednica Arhivističkog društva Srbije,
- ♦ dr. sc. Miroslav Novak, Pokrajinski arhiv Maribor,
- ♦ Spomenka Pelić, predsjednica Arhivističkog udruženja Bosne i Hercegovine i direktorica Kantonalnog arhiva Travnik,
- ♦ Milena Popović Subić, Arhiv Vojvodine,
- ♦ mr. sc. Sejdalija Gušić, predsjednik Arhivističkog udruženja Federacije Bosne i Hercegovine i
- ♦ doc. dr. sc. Vlatka Lemić, podpredsjednica ICARUS-a, Time Machine ambasadorica i članica Izvršnog vijeća EURBICA-e.

Nakon svečanog otvorenja i obraćanja gostiju, upriličena je promocija knjige doc. dr. sc. Vlatke Lemić pod nazivom „Arhivi i arhivistika za suvremenog korisnika“. Promotori knjige bili su: prof. dr. Hrvoje Stančić, dr. sc. Zdenka Semlič Rajh i prof. dr. Izet Šabotić.

Tema konferencije, „Elektronski zapisi kao povijesni izvori četvrte generacije – značaj, zaštita i korištenje“, predstavljena je kroz tri tematska bloka:

Prva sesija

- ♦ Dr. sc. Vlatka Lemić, *Sveučilište u Zagrebu* (Hrvatska), Time Machine projekt: arhivske perspektive

- ♦ Dr. sc. Miroslav Novak, *Pokrajinski arhiv Maribor* (Slovenija), O mogućnostima upotrebe umjetne inteligencije u arhivima
- ♦ Prof. dr. Izet Šabotić, *Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli* (Bosna i Hercegovina), Elektronski zapisi kao povijesni izvori – prednosti i zamke
- ♦ Dr. sc. Zdenka Semlič Rajh, *Pokrajinski arhiv Maribor* (Slovenija), RiC (*Records in Context*) i elektronski zapisi

Druga sesija

- ♦ Prof. dr. sc. Hrvoje Stančić, *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu* (Hrvatska), Blockchain i očuvanje povjerenja u e-zapise
- ♦ Dr. sc. Silvija Babić, *Hrvatski državni arhiv* (Hrvatska), Propitivanje temeljnih arhivističkih principa u e-okruženju
- ♦ Mr. sc. Aida Škoro Babić, *Arhiv Republike Slovenije* (Slovenija), Izazovi arhiviranja elektronske građe slovenskog pravosuđa
- ♦ Zoran Vukelić, *Istorijski arhiv Subotica* (Srbija), Prednosti i mane elektronske komunikacije – Iz prakse Službe zaštite arhivske građe i registraturskog materijala Istorijskog arhiva Subotica
- ♦ Mr. sc. Jasmin Jajčević, *Društvo arhivskih zaposlenika Tuzlanskog kantona* (Bosna i Hercegovina), E-zapisi – prednosti, nedostaci i preporuke zaštite
- ♦ Mr. sc. Omer Zulić, *Društvo arhivskih zaposlenika Tuzlanskog kantona* (Bosna i Hercegovina), Uloga propisa u uspostavljanju sustava upravljanja e-zapisima u Bosni i Hercegovini
- ♦ Mr. sc. Jasmina Živković, *Istorijski arhiv Požarevac* (Srbija), Zaštita osobnih podataka kao izazov u vremenu elektronskih zapisa

INFO

Mrežna stranica Društva arhivskih zaposlenika Tuzlanskog kantona dostupna je na: <http://daztk.net/>

Više informacija o Konferenciji dostupno je na: <https://www.youtube.com/watch?v=rBg5FIYBnrE>

Otvaranje Konferencije © DARTK

Promocija knjige „Arhivi i arhivistika za suvremenog korisnika“ © DARTK

Sudionici Konferencije © DARTK

Treća sesija

- ♦ Prof. dr. sc. Sead Selimović, *Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli* (Bosna i Hercegovina), Značaj elektroničkih izvora za proučavanje povijesti Bosne i Hercegovine od 1992. do 1995. godine
- ♦ Slobodanka Cvetković, *Istorijski arhiv Požarevac* (Srbija), Dokumenti istrgnuti iz konteksta, opasnost od manipuliranja znanostu
- ♦ Tatjana Segendinčev, *Istorijski arhiv Subotica* (Srbija), Korištenje

„e-arhiva“ u istraživanju na primjeru čitaonice Arhiva Subotice

- ♦ Stjepan Prutki, Irena Milobara, *Državni arhiv u Vukovaru* (Hrvatska), Mogući metapodaci i njihovo povezivanje u opisu i korištenju digitaliziranih zemljišnih knjiga Državnog arhiva u Vukovaru
- ♦ Milena Popović Subić, *Arhiv Vojvodine, Novi Sad* (Srbija), Javni registri kao temelj e-uprave
- ♦ Jugoslav Veljkovski, *Istorijski arhiv Grada Novog Sada* (Srbija), Šta poslije papira? E-dokumenti i pisanje povijesti u 21. stoljeću
- ♦ Dr. sc. Gašper Šmid, *Arhiv Republike Slovenije* (Slovenija), SI AS 2058, Zbirka stenografskih bilježaka sjednica predstavnika, senata i skupštine Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, odnosno Kraljevine Jugoslavije, 1919-1939
- ♦ Žarko Štrumbl, dr. sc. Gašper ŠMID, *Arhiv Republike Slovenije* (Slovenija), Digitalizacija negativa na staklenim panelima iz SI AS 1138, Geodetska administracija Republike Slovenije.

Predsjednik Organizacijskog odbora konferencije mr. sc. Omer Zulić istaknuo je da se domaći arhivisti već nekoliko desetljeća susreću sa stvaranjem elektroničkih zapisa, ali da smatra da nisu na najadekvatniji način odgovorili na sve izazove s kojima se susreću u vezi tih zapisa, od njihovog nastanka, korištenja i zaštite. Kako ne bi došli u situaciju da nakon nekoliko desetljeća razmišljamo jesmo li uopće sačuvali te važne povijesne izvore, bitno je sada aktualizirati to pitanje i ponuditi određena rješenja i smjernice.

Zemlje u regiji već su napravile značajne korake u uspostavljanju sustava upravljanja e-zapisima u arhivima i registraturama, jer to više nije stvar izbora nego potrebe. Prof. dr. sc. Hrvoje Stanić iz Zagreba istaknuo je da je informacijska tehnologija već dugo prisutna u arhivima zbog čega

upravo arhivi trebaju biti spremni preuzeti, danas dominantno, elektroničko gradivo. Slobodanka Cvetković iz požarevačkog arhiva primjetila je da arhivistima u Srbiji najviše problema predstavlja to što prethodne postavke za uređenje arhivističke struke nisu u dovoljnoj mjeri prilagođene događanjima na području elektroničkih zapisa.

Cilj konferencije bio je razmjena znanja i iskustava na aktualnu i značajnu temu elektroničkih zapisa, čime je Društvo arhivskih zaposlenika Tuzlanskog kantona nastojalo dati svoj doprinos uspostavljanju, uređenju i unaprijeđenju sustava upravljanja e-zapisima u arhivima, ali i registraturama. Prilagođavanje arhiva potrebama vremena obilježenog novim tehnologijama je proces i i zato je najvažnije raditi na razvoju i razumijevanju novih tehnologija i njihovoj učinkovitoj primjeni, istakli su stručnjaci okupljeni na konferenciji. Tako će se i digitalna građa kvalitetno zaštititi, ali i biti dostupna korisnicima onda kada oni to trebaju. Za taj proces izuzetno su važni i stručni i znanstveni skupovi poput ovog u Tuzli. ■

Edukacijska radionica „Building Digital Skills and Literacies for Museums and Digital Archives“

Sunčana Franić

Digitalne vještine u sektoru kulturne baštine važan su aspekt rada u baštinskim ustanovama koje doprinose razvoju kvalitetnog digitalnog sadržaja i digitalnih usluga. Prema Indeksu digitalnoga gospodarstva i društva (DESI) za 2019., Hrvatska je rangirana na 20. mjestu među zemljama članicama EU i do sada nema razrađenu sveobuhvatnu strategiju digitalnih vještina. Danas su digitalne vještine visoko na listi prioriteta agendi EU-a jer je prepoznato da su u digitalnom društvu digitalne vještine neophodne, no da u praksi često postoji jaz gdje određeni sektori zaostaju te da je potrebno doprinijeti boljim digitalnim kompetencijama u svim sektorima i svim europskim zemljama.

Kao doprinos razvoju digitalnih kompetencija u kulturnom sektoru u Hrvatskoj, Odjel za kulturu i komunikacije Instituta za razvoj i međunarodne odnose (IRMO) organizirao je radionicu pod nazivom „Building Digital Skills and Literacies for Museums and Digital Archives“ koja se održala u Zagrebu od 20. do 22. studenog 2019. uz sudjelovanje 22 polaznika iz hrvatskih baštinskih i akademskih ustanova. Radionica je organizirana u sklopu projekta „Digitalne kompetencije za baštinski sektor u Hrvatskoj“ (D-CULT), koji je financiralo Ministarstvo kulture RH, a organizirana je u suradnji s partnerima iz Velike Britanije – Culture24 koji imaju bogato višegodišnje iskustvo u organizaciji i moderiranju sličnih radionica za muzejske i arhivske ustanove u Velikoj Britaniji i drugim europskim zemljama. Uz Ministarstvo kulture, podršku radionici pružili su i Veleposlanstvo Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sj. Irske u Republici Hrvatskoj, British Council u Hrvatskoj, Sveučilište u Zagrebu, ICARUS Hrvatska, DARIAH-HR i Muzejski dokumentacijski centar.

Polaznici radionice u prostoru Sveučilišta u Zagrebu

Fokus radionice bio je na gradnji digitalnih vještina i digitalne pismenosti među kulturnim djelatnicima u području baštine (muzeji, arhivi i knjižnice) koje su im potrebne za razvoj kvalitetnog digitalnog sadržaja i usluga.

Naglasak radionice bio je na aktivnoj participaciji sudionika te na grupnom radu i raspravama. Kroz trodnevni rad hrvatski djelatnici u kulturi dobili su mogućnost steći neka potrebna znanja iz područja digitalnih vještina koja mogu unaprijediti načine komuniciranja s postojećim i novim korisnicima putem digitalnih mreža. Digitalna pismenost uključuje različite vrste znanja i iskustva, a cilj je radionice bio navesti sudionike da svojim digitalnim projektima pristupe iz nekih novih perspektiva.

Tijekom triju intenzivnih dana radilo se na dubinskom razumijevanju digitalnih alata, kanala, sadržaja i ponašanja korisnikau najširem smislu. Isticala se primjerice važnost razlikovanja pristupa u radu između logike ponude

(supply) i potražnje (demand), čija uravnoteženost utječe na uspjeh digitalnih projekata. Na kulturnim je djelatnicima koji razvijaju svoje digitalne projekte da pokušaju shvatiti potrebe i ponašanje njihove publike, kao i da razmišljaju u okvirima interesa posjetitelja i njihove motivacije. Kada muzeji i baštinske institucije nauče više o profilima svoje publike, mogu početi razvijati strategiju privlačenja većeg broja posjetitelja.

Prezentacije i rasprave poticale su sudionike da promijene način na koji gledaju na vezu publike i digitalnog sadržaja i da shvate povezanost razumijevanja i privlačenja publike koja koristi digitalne kanale. Kako bi se postigla digitalna zrelost baštinske ustanove, nije potrebno biti usredotočen na uporabu vrhunske tehnologije nego je ključ u tome da se djeluje na pametan i održiv način. Jedan od načina da kulturne ustanove taj cilj postignu je da što više uče o svojoj publici i razmišljaju o tome je li njihovo djelovanje prilagođeno svrsi (fit for purpose), da propituju svoje digitalne projekte i da

Digital Pathways

Culture24

Museum Crush

Our collaborative storytelling platform, helping museums share their collections' stories... ▷

Show Me

Collections, games, videos, stories and places to go for children aged 7-12 and their teachers.... ▷

VanGo Yourself

We give the selfie generation a platform to recreate famous paintings for fun and fame.... ▷

Dio digitalnih aktivnosti i platformi na mrežnoj stranici Culture24

se upitaju kome su oni točno namijenjeni. Razumijevanje publike ustvari znači prepoznavanje tipova posjetitelja, njihovih interesa, motivacija, ponašanja i konteksta u kojem se nalaze.

Poželjno bi bilo da AKM ustanove i kulturni djelatnici razmišljaju o zbir-kama kao o resursima znanja koje posjeduju i da budu vođeni potražnjom publike, a za to ju je potrebno bolje razumjeti i pobliže odrediti. U tome im može pomoći eksperimentiranje u radu, kako bi otkrili prilike i izazove, kao i istražili ostvarivost ideja. Vrijednost razmišljanja o ostvarenju ideje kao o eksperimentu je u tome što se tako lakše može sagledati planiranje budućih projekata, praćenja napretka i procjene uspjeha.

Evaluacije polaznika pokazale su potrebu za ovakvim tipom edukacija kako bi se razvile potrebne digitalne vještine u sektoru kulturne baštine koje doprinose razvoju kvalitetnog digitalnog sadržaja i digitalnih usluga i unaprijedila suradnja na razvoju digitalnih projekata. ■

PUT DO DIGITALNIH VJEŠTINA

Kao dio svojih aktivnosti u pružanju podrške osoblju i volonterima u muzejima i umjetničkim i baštinskim ustanovama u razvoju digitalnih vještina i pismenosti Culture24 nedavno je na svojim mrežnim stranicama predstavio „Digital Pathways“. Radi se o banci resursa za bolje razumijevanje i korištenje digitalnih alata i kanala u slijedećim kategorijama: zbirke, publika, društvene mreže, uključivanje, marketing, analitika, mrežne stranice i studije slučaja. Sadržaji su besplatno dostupni za pregled i preuzimanje na: <https://weareculture24.org.uk/digital-pathways/>.

Osim ovih sadržaja na mrežnoj stranici Culture24 dostupni su i brojni istraživački izvještaji nastali tijekom godina u okviru različitih kulturnih i baštinskih projekata: <https://weareculture24.org.uk/our-research-reports/>.

INFO

Culture24: <https://weareculture24.org.uk/>

IRMO „Digitalne kompetencije za baštinski sektor u Hrvatskoj“: <https://irmo.hr/projects/digitalne-kompetencije-za-bastinski-sektor-u-hrvatskoj/>

ICARUS aktivnosti 2020

Zlatko Draganović

Prvi hrvatski Time Machine dan u Zagrebu

Time Machine je paneuropski FET Flagship CSA projekt, pokrenut 2017. kao Horizon 2020 Large-Scale Research Initiative Programme, posvećen razvoju velikih digitalizacijskih i računalnih infrastruktura i umjetne inteligencije (AI) s ciljem umrežavanja europske kulturne baštine i njezine dostupnosti putem mrežnih stranica i aplikacija. ICARUS Hrvatska, Sveučilište u Zagrebu i Time Machine Organization organizirali su 15. siječnja 2020. u Rektoratu Sveučilišta u Zagrebu prvi nacionalni TM dan u cilju predstavljanja Time Machine projekta zainteresiranim dionicima iz područja humanistike, kulture, znanosti, IT i istraživačkog sektora kao i nacionalnih aktivnosti vezanih uz ICT i kulturnu baštinu. Program i informacije o skupu dostupni su na: <https://www.timemachine.eu/time-machine-croatia-info-day/>.

Time Machine Organization

Završetkom jednogodišnjeg CSA Time Machine projekta u veljači, 1. ožujka 2020. koordinaciju aktivnosti i projektne infrastrukture preuzela je Time Machine Organization (TMO), koja je uspostavljena kao održiva zajednička platforma za budući razvoj i istraživanje u području tehnologije, znanosti i kulturne baštine i njihovo pozicioniranje u nove strateške europske programe za iduće desetljeće. S više od 500 do sada uključenih institucija TMO čini najveću europsku mrežu akademskih, istraživačkih i kulturnih ustanova i IT sektora, u kojoj uz ICARUS Hrvatska sudjeluje i više od 20 hrvatskih članova koji su se okupili na nacionalnom TM danu. Kao jedan od prvih rezultata ovih aktivnosti predstavljen je i prvi hrvatski Time Machine grad – Dubrovnik, nastao u okviru

projekta Instituta za povijest umjetnosti: <https://www.timemachine.eu/timemachines/dubrovnik/>. Informacije o članovima i aktivnostima TMO dostupne su na: <https://www.timemachine.eu/time-machine-organisation/>.

ICARUS Hrvatska na ArHIZ konferenciji

U petak 24. siječnja 2020. u Arheološkom muzeju u Zagrebu je održana prva međunarodna znanstvena ArHIZ konferencija posvećena povijesnim izvorima. Teme konferencije bile su metode rada s izvorima u kulturnim i znanstvenim ustanovama, identifikacija tumačenje i interpretacija izvora te dostupnosti izvora svim društvenim skupinama. ICARUS Hrvatska sudjelovao je na konferenciji predstavljanjem svojih aktivnosti, a program i informacije o skupu dostupni su na: <http://www.z-a-d.net/arhiz/>

Topoteka aktivnosti

ICARUS Hrvatska je na 23. AKM seminaru u Poreču koji se održavao od 27. do 29. studenoga 2019. organizirao Topoteka radionicu, a početak godine obilježilo je otvaranje dviju novih riječkih Topoteka – Državni arhiv u Rijeci (<https://dar.topoteka.net/>) i HNK Ivan pl. Zajc Rijeka (<https://hnk-zajc.topoteka.net/>), u kojima ove ustanove predstavljaju gradivo koje čuvaju u svojim fondovima i zbirka. U Prelogu je 20. siječnja 2020. organiziran program „Digitalna platforma Topoteka – lokalna povijest, zajednička priča“ u Knjižnici i čitaonici grada Preloga koja je pokrenula novu Topoteku Prelog.

Pripremaju se promotivni film i nova brošura o hrvatskim Topotekama te predstavljanje na Klifestu 2020, a podaci i aktualnosti o hrvatskim Topotekama i aktivnostima dostupni su na: <https://www.icarushrvatska.hr/projekti/topoteka>.

CREARCH aktivnosti – razvoj publike

ICARUS Hrvatska partner je u projektu Kreativne Europe CREARCH - Creative European ARChives as innovative cultural hubs (2018. – 2021.) posvećenom razvoju nove publike i kreativnoj interpretaciji arhivskih izvora. Cilj projekta je upoznati što više ljudi s arhivima i značajem gradiva koje čuvaju, tj. povećavati broj i proširiti strukturu arhivske publike (korisnika i posjetitelja arhiva). CREARCH informacije i aktivnosti dostupne su na: <https://www.creachproject.eu/>.

U okviru projektnih aktivnosti pripremljeni su edukacijski materijali o razvoju publike koji će biti dostupni svima zainteresiranim za ovu temu. Priručnik s primjerima dobre prakse posvećen je kulturnom i obrazovnom značaju arhiva i bavi se alatima koji se koriste u te svrhe – diseminacijom informacija, privlačenjem nove publike, oblikovanjem dobrih komunikacijskih lanaca između različitih ustanova i pojedinih sastavnica jedne složene institucije i srodnim temama. Na temelju priručnika će svi partneri organizirati i radionice za arhiviste i baštinske stručnjake s ciljem povećanja njihovih kompetencija u ovom području i razvoja novih komunikacijskih modela za predstavljanje povijesti, likova, mjesta i lokalnih tradicija ispričanih u arhivskim zapisima.

CREARCH aktivnosti – Priče iz arhiva

Najveći dio aktivnosti CREARCH projekta usmjeren je na primjenu suvremene vizualne/digitalne kulture u predstavljanju arhivskih priča, tj. kreativnom pripovijedanju kroz vizualne, digitalne i transmedijske izvedbe i događanja uživo. ICARUS Hrvatska u 2020. nastavlja prikupljati priče za multimedijalni program i virtualnu izložbu „Priče iz arhiva” u kojem mogu sudjelovati sve ustanove i imatelji arhivskih zbirki koji posjeduju arhivske zapise s neobičnim pričama, životnim putevima i jedinstvenim sadržajima. Do sada je prikupljeno i objavljeno više od 15 priča koje se mogu vidjeti na: <https://www.icarushrvatska.hr/projekti/crearch/price-iz-arhiva>. Daljnje aktivnosti usmjerene su na izradu filmskih zapisa za svaku priču, brošure i organiziranje popratnih kreativnih programa.

Projekt European Digital Treasures

ICARUS je jedan od partnera projekta Kreativne Europe *European Digital Treasures: Management of centennial archives in the 21st century* (2018. – 2022.) koji se bavi istraživanjem inovativnih suradnji arhiva i gospodarskog sektora te poticanjem i jačanjem javnog znanja o povijesnoj i kulturnoj baštini Europe. Uz to, ciljevi projekata su i identifikacija i primjena novih strategija i aktivnosti za razvoj alternativne publike, posebno unutar mlade i starije populacije. Voditelj projekta je Nacionalni arhiv Španjolske uz arhive iz Portugala, Malte, Mađarske, Irske i Norveške, koji zajedno s ICARUS-om rade na edukativnim programima, poslovnim modelima, digitalnim izložbama i drugim kreativnim aktivnostima koje se mogu upoznati na: <https://www.digitaltreasures.eu/>

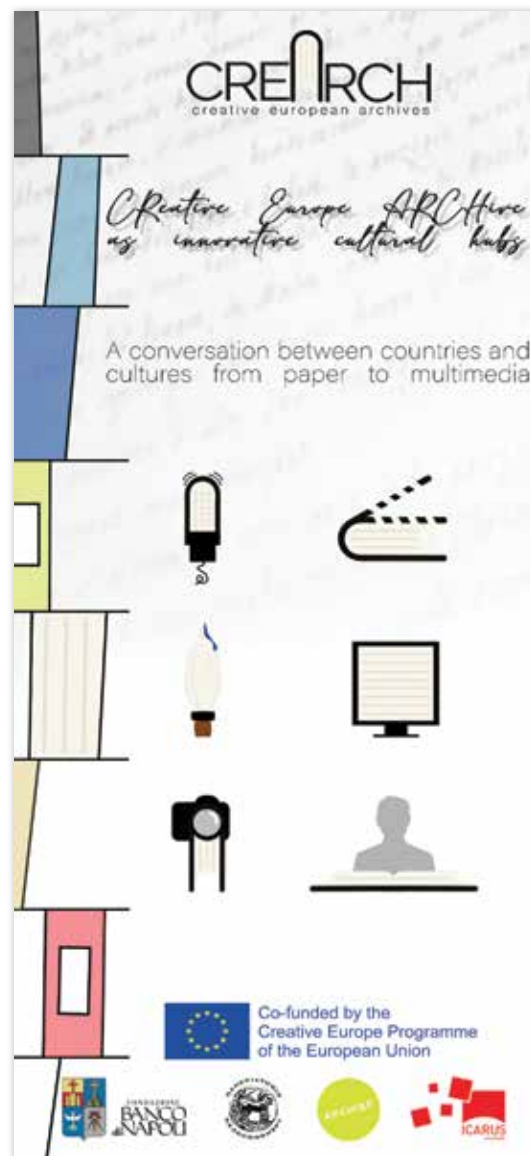
ICARUS skupovi

Međunarodna konferencija 6. dani ICARUS Hrvatska pod nazivom Archives – borders, identities, reflections koja se trebala održati na Filozofskom fakultetu u Rijeci od 25. do 27. ožujka 2020. odgođena je u skladu s uputama i važećim mjerama zaštite od korona virusa. U dogovoru svih uključenih partnera, suradnika i domaćina održavanje konferencije planirano je u novom terminu kada se za to ostvare prikladni uvjeti. Iz istih je razloga otkazana i 25. ICARUS godišnja konvencija u Sittardu u lipnju koja je odgođena za proljeće 2021. Iduća po redu planirana ICARUS konvencija trebala bi se održati u Njemačkoj, u Državnom arhivu u Ludwigsburgu, u razdoblju 19. – 21. listopada 2020.

Archives are Accessible

Međunarodno arhivsko vijeće (ICA) pokrenulo je interaktivnu digitalnu mapu kao poruku o dostupnosti arhiva u doba globalne pandemije. Prikupljanjem informacija o dostupnim online izložbama, digitalnim katalozima i zbirkama, arhivskim aktivnostima i crowd-sourcing projektima u kojima se može sudjelovati i od kuće, arhivi šalju poruku da rade i u distribuiranom digitalnom okruženju, osiguravajući zaposlenicima i rukovoditeljima pristup zapisima i podacima potrebnima za redovito funkcioniranje. Svi se mogu uključiti, a registracija i digitalna mapa dostupni su na: <https://www.ica.org/en/what-archive/archives-are-accessible-search-the-map>.

Obavijesti o aktivnostima i događanjima u ICARUS zajednici možete redovito pratiti:

- ♦ u Kalendaru događanja – <https://icar-us.eu/en/events/>
- ♦ na stranicama ICARUS Hrvatska - <https://www.icarushrvatska.hr>
- ♦ na Facebook stranici ICARUS Hrvatska - <https://hr-hr.facebook.com/icarushr/>. ■

ICARUS zajednica

umrežavanje – interakcija – ideje

interdisciplinarnost – digitalizacija – projekti

portali/platforme – otvoreni pristup

Iskustvo – Izvori – Stručnost – Znanje –

Suradnja – Komplementarnost – Sinergija –

Infrastruktura – Solidarnost

Pridružite nam se!

Objavljeno potporom:

1728.C.P.

. Pirrelli .

1727.C.2.

. Pontio .

1732.B.P.

1732.C.P.

caputa

1721.B.2.

1700.C.P.